

PRILOGA 2 SOCIO-EKONOMSKA IN OKOLJSKA ANALIZA

TRAJNOSTNA URBANA STRATEGIJA MESTNE OBČINE KRANJ 2030

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Kohезijski sklad

Naročnik:

Mestna občina Kranj
Slovenski trg 1, 4000 Kranj
Tel.: 04 23 73 000 Fax: 04 23 73 106
E-pošta: mok@kranj.si, www.kranj.si

Naziv dokumenta:

Trajnostna urbana strategija Mestne občine Kranj 2030 **Priloga 2: Socio-ekonomska in okoljska analiza**

Novelirana in preoblikovana Strategija trajnostnega razvoja Mestne občine Kranj 2009 – 2023
Predlog

Datum:

Junij 2014, dopolnjeno oktober 2015

Izdelovalec:

K&Z, Svetovanje za razvoj d. o. o.
Kranjska cesta 4, 4240 Radovljica
Tel: + 386 (0) 590 28 280
E-pošta: info@kz-consult.si, www.kz-consult.si

Odgovorna nosilka naloge: mag. Slavka Zupan
Sodelavke: Boža Kovač, Saša Mesec, Julija Marošek

Projektna skupina
naročnika/ MOK:

Senja Vraber, vodja projekta
Nada Bogataj
Miha Juvan
Marko Hočevar
Tanja Hrovat
Daša Meglič
Ana Vizovišek
Janez Ziherl
Igor Kalabič, Mendi Kokot

Zunanja sodelavca:

Smiljana Slavec, vodja skupine Gorenjska - pametna skupnost
Rok Šimenc, direktor BSC, Poslovno podporni center d.o.o. Kranj

Operacijo delno financira Evropska unija.

Kazalo

OKRAJŠAVE	4
1. METODOLOGIJA IN STRUKTURA ANALIZE	5
2. PREDSTAVITEV OBMOČJA	6
2.1. KRANJ KOT SREDIŠČE GORENJSKE	6
2.2. OPREDELITEV JEDRNEGA URBANEGA OBMOČJA	7
2.3. OPREDELITEV SUBURBANEGA IN PODEŽELSKEGA OBMOČJA.....	7
2.4. MESTNA OBČINA KRANJ V ŠTEVILKAH	8
3. OKOLJE IN PROSTOR.....	9
3.1. RAZVOJ POSELITVE IN URBANIZACIJE PROSTORA	9
3.2. PROSTORSKI RAZVOJ	10
3.3. DEGRADIRANE POVRŠINE	12
3.4. PROMETNO OMREŽJE IN JAVNI PROMET	14
3.5. OKOLJE, ENERGIJA IN VARSTVO NARAVE	17
4. PREBIVALCI IN SOCIALNA VKLJUČENOST	22
4.1. DEMOGRAFSKI TRENDI.....	22
4.2. DOSTOPNOST STANOVANJ IN STANOVANJSKE SOSESKE	25
4.3. SOCIALNO VARSTVO IN ZDRAVJE	26
5. GOSPODARSTVO IN ZNANJE	29
5.1. PODJETNIŠTVO, POSLOVNO – INOVACIJSKO OKOLJE IN DELOVNA MESTA	29
5.2. POSLOVNE LOKACIJE V KRANJU	32
5.3. RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO IN ZELENE EKONOMIJE	33
5.4. DOSTOP DO ZNANJA IN IZOBRAŽEVALNA MREŽA	34
6. TURIZEM, KULTURA IN ŠPORT	37
6.1. TURIZEM KOT PERSPEKTIVNA GOSPODARSKA DEJAVNOST.....	37
6.2. KULTURNA DEDIŠČINA STAREGA KRANJA IN PODEŽELJA	38
6.3. POTENCIAL KULTURE ZA RAZVOJ IN IDENTITETO MESTA.....	39
6.4. ŠPORT KOT DEJAVNIK KAKOVOSTI BIVANJA IN PREPOZNAVNOSTI MESTA	41
7. ANALIZA INSTITUCIONALNEGA OKVIRA.....	43
8. BENCHMARK ANALIZA	46
9. SWOT ANALIZA	48
10.LITERATURA IN VIRI	50

Seznam tabel, slik in kart

Tabela 1 Mestna občina Kranj - osnovni podatki, njihovo gibanje 2008 – 2015 in primerjava s Slovenijo	8
Tabela 2 Prikaz glavnih dejavnikov (pritiskov), ki vplivajo na stanje okolja na območju MO Kranj	19
Tabela 3 Gibanje števila prebivalcev po urbanih in podeželskih naseljih MO Kranj med leti 2008 in 2015	23
Tabela 4 Pregled dostopnosti socialno-varstvenih programov po ranljivih ciljnih skupinah v MOK	26
Tabela 5 Primerjava dostopnosti do zdravstvenih storitev.....	27
Tabela 6 Zmogljivosti posameznih enot vrtcev v MOK	34
Tabela 7 Zmogljivosti posameznih enot vrtcev v MOK	34
Tabela 8 Pregled večnamenskih objektov in podružničnih šol po KS, maj 2014	40
Tabela 9 Število zaposlenih in način financiranja javnih zavodov in podjetij, kjer je MOK (so)ustanoviteljica.....	43
Tabela 10 Pregled izvajalcev javnih služb in javnih programov	44
Tabela 11 Primerjava velikosti in demografskih trendov Kranja v gorenjskem, slovenskem in čezmejnem prostoru	46
Tabela 12 Primerjava izbranih razvojnih kazalnikov MO Kranj s primerljivimi mestnimi občinami	46
Slika 1 Skupni letni prirast prebivalstva v MOK	6
Slika 2 Gibanje uporabe mestnega potniškega prometa v MO Kranj (Vir: Alpetour).....	16
Slika 3 Gibanje števila prebivalstva MOK med letoma 2008 in 2015	22
Slika 4 Gibanje naravnega in selitvenega prirasta v MOK med letom 2000 in 2014.....	24
Slika 5 Starostna piramida za MOK Kranj, julij 2015	24
Slika 6 Število gradenj stanovanj v MO Kranj glede na leto gradnje.....	25
Slika 7 Število izdanih gradbenih dovoljenj na 1000 prebivalcev	25
Slika 8 Število upravičencev do pomoči na domu v MOK po letih	27
Slika 9 Gibanje stopnja registrirane brezposelnosti med leti 2005 in 2015	30
Slika 10 Število zaposlenih glede na velikost podjetja med leti 2007 in 2013 v MOK	30
Slika 11 Delovna mesta v MOK in delovno aktivno prebivalstvo s prebivališčem v MOK med 2005 in 2015.....	30
Slika 12 Izobrazbena struktura delovno aktivnih prebivalcev, starih 15 let ali	36
Slika 13 Gibanje števila turistov v MOK 2008 - 2014	37
Slika 14 Gibanje števila prenočitev v MOK 2008 - 2014	37
Slika 15 Piramida turističnih produktov Kranja	38
Slika 16 Kulinarčna piramida Kranja.....	38
Karta 1 Kranj v regiji in Sloveniji.....	6
Karta 2 Območje MO Kranj in mestno območje.....	7
Karta 3 Mestno območje Kranja upravičeno za CTN	7
Karta 4 Prikaz območja urbanističnega načrta z mestnimi četrtmi in predmestnimi naselji	10
Karta 5 Prikaz temeljnih struktur naselja	11
Karta 6 Shematski prikaz zasnove prometnega omrežja.....	11
Karta 7 Degradirana urbana območja: industrijsko in funkcionalno degradirane površine.....	12
Karta 8 Prometna infrastruktura na območju MO Kranj.....	14
Karta 9 Načrt ukrepov za urejanje prometnega omrežja	14
Karta 10 Predlog ukrepov izboljšanja kolesarskega omrežja	14
Karta 11 Predlog ukrepov za izboljšanje omrežja hodnikov za pešce.....	15
Karta 12 Predlog zasnove mirujočega prometa.....	15
Karta 13 Zavarovana območja narave v MO Kranj	17
Karta 14 Območja Natura 2000	17
Karta 15 Območje in viri prekomerne onesnaženosti zraka v MO Kranj (Vir: ARSO, GURS, 2013).....	18
Karta 16 Odloženi komunalni odpadki v kg/prebivalca v občinah Gorenjske leta 2012	19
Karta 17 Program opremljanja s kanalizacijskim omrežjem v MOK po Operativnem programu	19
Karta 18: Delovne migracije (kraj dela) občanov MOK v letu 2013	31
Karta 19: Delovne migracije iz drugih občin v Kranj v letu 2013	31
Karta 20 Območja proizvodnih dejavnosti po obstoječem OPN Kranj.....	32

Okrajšave

AC	Avtocesta
CTN	Celostne teritorialne naložbe
CLLD	Razvoj, ki ga vodi skupnost (Ang. Community Led Local Development), del razvoja podeželja
DOLB	Mikro sistem daljinskega ogrevanja na lesno biomaso
DORR	Dogovor za razvoj regij
DUO	Degradirana urbana območja
GOŠO	Gradnja optičnega širokopasovnega omrežja
HP	Horizontalno (presečno) področje strategije
IKT	Informacijsko-komunikacijske tehnologije
KULT	Kultura
LEAG	Lokalna energetska agencija Gorenjske
LEK	Lokalni energetski koncept
LJ	Ljubljana
MIC	Medpodjetniški izobraževalni center
MOK	Mestna občina Kranj
MSP	Mala in srednja podjetja
NVO	Nevladna organizacija
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NRP	Načrt razvojnih programov
OIV	Obvezne izbirne vsebine v srednjih šolah
OP	Operativni program
OPN	Občinski prostorski načrt
OPPN	Občinski podrobni prostorski načrt
OŠ	Osnovna šola
PC	Prostorski cilj
PE	Ekvivalent števila prebivalcev (angl. Population Equivalent)
PEST	Analiza političnega, ekonomskega, socialno-kulturnega in tehnološkega okolja
PM10	Prašni delci v zraku premera 10 mikrometra ali manj (angl. Particulate Matter)
P&R	Parkiranje in odpelji
PVO	Občinski program varstva okolja
PVZ	Program varstva zraka
RIN SV	Regijski izvedbeni načrt socialnega varstva
RC IKT	Razvojni center za informacijske in komunikacijske tehnologije
RR	Raziskave in razvoj
RRP	Regionalni razvojni program
RVŠVC	Regijski večnamenski športno-vadbeni center Kranj
SEAP	Akcijski načrt za trajnostno energijo (angl. Sustainable Energy Action Plan)
SLR LAS	Strategija lokalnega razvoja Lokalne akcijske skupine
SŠ	Srednja šola, tudi srednješolska izobrazba
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SWOT	Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in tveganj
TEN	Trajnostni energetski načrt
TP	Tematsko področje strategije
TUS	Trajnostna urbana strategija
TUR	Turizem
UO	Urbano oziroma mestno območje
VŠ	Višja šola, tudi višješolska izobrazba
VS	Visoka šola, tudi visokošolska izobrazba
VŽU	Vseživljenjsko učenje

1. Metodologija in struktura analize

Socio-ekonomska in okoljska analiza sta sestavni del Trajnostne urbane strategije Mestne občine Kranj 2030 (v nadaljevanju TUS). Predstavljata njeno strokovno podlago, ki je bila izdelana leta 2014 in ažurirana poleti 2015.

Osnovo za ugotovitve stanja in trendov v analizi predstavljajo:

- Analiza, opravljena v dosedanjem dokumentu Strategija trajnostnega razvoja MOK 2009-2023, ki se novelira in preoblikuje v TUS,
- obstoječi razvojni in prostorski dokumenti Mestne občine Kranj (v nadaljevanju MOK),
- razvojni dokumenti in prostorski akti MOK v pripravi,
- različne strokovne podlage, poročila in razvojni načrti MOK, javnih zavodov in podjetij,
- drugi dokumenti, poročila in raziskave s področja obravnave,
- javno dostopni uradni statistični podatki Statističnega urada Republike Slovenije,
- podatkovne evidence Mestne občine Kranj in njenih zavodov.

Za potrebe analize so bili uporabljeni zadnji razpoložljivi podatki znotraj posameznega strokovnega področja ter (kadar je bilo smiselno) primerjani z letom 2008, ko je bila izdelana dosedanja strategija trajnostnega razvoja.

Osnovna strokovna izhodišča zapisana v analizi so bila navzkrižno preverjana s potrebami mestnega okolja, in sicer na več načinov:

- prek pridobljenih vhodnih pobud občanov iz portala MOK, orodja za komuniciranje z občani KRPovej,
- prek pobud občanov in strokovne javnosti tekom javne razprave (več kot 800 idej),
- prek dopolnitve SWOT in opredelitve glavnih razvojnih izzivov Kranja v fokusnih skupinah za pripravo TUS.

Ključni viri za posamezno tematsko poglavje so navedeni v uvodu vsakega poglavja, podrobneje pa kot opomba oziroma navedba vira v seznamu literature in virov na koncu analize.

Analiza je razdeljena na tri temeljna področja trajnostnega razvoja: i) okolje in prostor, ii) prebivalci in socialna vključenost in iii) gospodarstvo in znanje. Dodatno je analiziran institucionalni okvir upravljanja mesta, na koncu pa se razvojni položaj Kranja primerja z izbranimi slovenskimi mestnimi občinami.

2. Predstavitev območja

Strokovne podlage:

- Statistični podatkovni portal SURS
- Odlok o strateškem prostorskem načrtu Mestne občine Kranj (Ur.l. RS, št. 74/2014)
- Urbanistični načrt mesta Kranj, Občinski prostorski načrt Mestne občine Kranj, RRD Regijska razvojna družba, d. o. o., Domžale, št. 09/09, obdobje izdelave 2008-2009

2.1. Kranj kot središče Gorenjske

Mestna občina Kranj leži v **osrednjem delu Gorenjske** in meji z občinama Šenčur in Preddvor na vzhodu, z občinami Trzič, Naklo, Radovljica in Bohinj na severu, z Železniki in Škofjo Loko na jugozahodu ter z osrednjeslovensko regijo oz. občino Medvode na jugovzhodu. Poseben prometni in gospodarski vpliv na razvoj Kranja ima **bližina Ljubljane** oz. somestje ljubljanske urbane regije.

Trajnostna urbana strategija obravnava celotno območje mestne občine Kranj, saj njeno jedrno urbano območje organsko prehaja v suburbana naselja in okoliško podeželsko območje, med katerimi gre za tesne funkcionalne povezave. Obe območji sta podrobneje opisani v nadaljevanju.

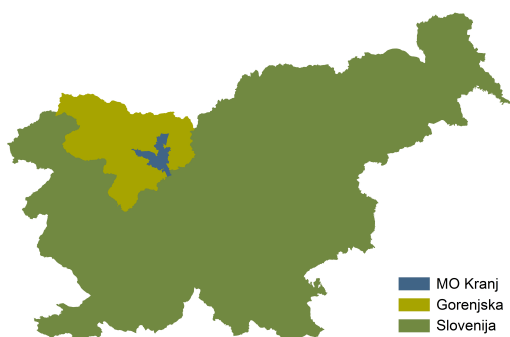
MO Kranj meri **150,9 km²** in jo sestavlja **49 naselij**. Leta 2015 ima MOK **55.857** prebivalcev. MOK je ena redkih slovenskih občin, kjer **število prebivalstva v zadnjih petih letih narašča**. Po številu prebivalstva se MOK uvršča **na tretje mesto med slovenskimi občinami**, takoj za Ljubljano in Mariborom.

Mestni značaj odraža visoka gostota naseljenosti, ki v **MO Kranj znaša 370,2 prebivalcev na km²**, kar močno presega gorenjsko (95,4 preb./km²) in slovensko povprečje (101,8 preb./km²).

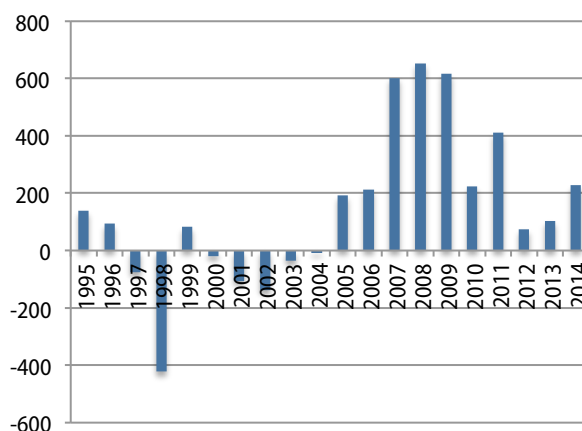
V skladu s Strategijo prostorskega razvoja (Ur. l. RS št. 76/2004) se Kranj razvija kot **središče nacionalnega pomena** in kot **drugo najpomembnejše središče širšega ljubljanskega mestnega območja** ter pomembno regionalno prometno vozlišče. **Kranj znotraj Gorenjske regije opravlja vlogo regijskega središča**, saj so tu koncentrirane javne službe, upravne, izobraževalne in kulturne ustanove ter ključne poslovno-storitvene dejavnosti, ki oskrbujejo prebivalce celotne regije.

V Kranj prek intenzivnih vsakodnevnih delovnih, izobraževalnih in prometnih tokov še posebej močno gravitirajo tudi okoliške lokalne skupnosti Naklo, Preddvor, Šenčur, Cerklje na Gorenjskem, Jezersko (nekdanje del skupne občine) in vse bolj tudi Trzič. Obratno pa zaradi geografske bližine na razvoj Kranja in migracijskih tokov močno vpliva tudi Ljubljana.

Naselja so dokaj enakomerno razporejena po celotnem območju občine z nekoliko večjo koncentracijo v jedrnem mestnem območju Kranja. Za celotno območje občine je značilen kompakten poselitveni vzorec, razpršena poselitev se pojavlja le točkovno.

Karta 1 Kranj v regiji in Sloveniji

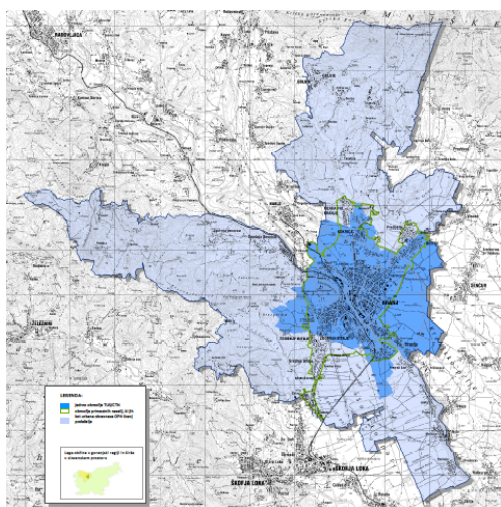
Slika 1 Skupni letni prirast prebivalstva v MOK

2.2. Opredelitev jedrnega urbanega območja

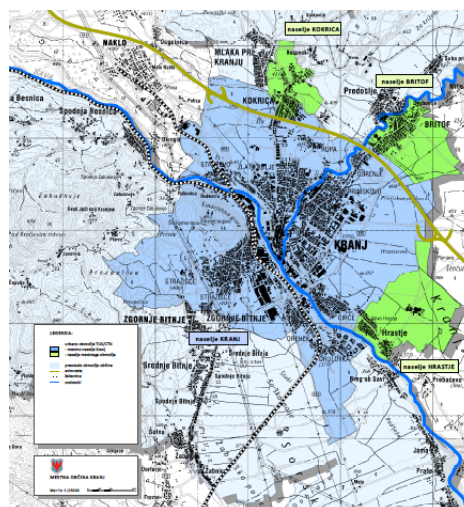
V skladu z opredelitvijo SURS se v jedrno **mestno območje**¹ uvrščajo **4 naselja**: mestno naselje **Kranj** kot centralno mestno naselje in 3 naselja mestnih območij: **Britof, Hrastje in Kokrica**². Površina navedenih naselij obsega 32,5 km² oz. 21,5 % površine MOK. Leta 2015 je na jedrnem urbanem območju prebivalo **41.929 prebivalcev** oz. **75,1 % vseh prebivalcev** MOK.

Osrednji urbani del občine je intenzivno urbaniziran. Značilno strukturo pozidave določata obe večji reki s svojimi terasami. Na območju mesta Kranj je pozidava zasnovana izrazito centralno. Historično jedro Kranja se je razvilo na dvignjenem pomolu nad sotočjem Kokre in Save. Z razmahom intenzivne urbanizacije in suburbanizacije se je mesto z novimi stanovanjskimi soseskami razvilo preko zgodovinskega okvira in se (zlasti na lokacijah ob pomembnejših prometnicah) počasi zlilo s predmestno pozidavo v **večjo urbano aglomeracijo**.

Glede na strnjeno poselitvev in dnevno funkcionalno povezanost ostalih naselij je dejansko vplivno območje jedrnega urbanega dela širše in posega tudi v predmestna naselja kot tudi v naselja in poslovna območja v sosednjih občinah (Naklo, Šenčur ...), ki so bila nekdanji sestavni del večje občine Kranj. Prek predmestnih naselij (Predoslje, Bitnje ...) mesto organsko prehaja v podeželsko zaledje.

Karta 2 Območje MO Kranj in mestno območje

Karta 3 Mestno območje Kranja upravičeno za CTN

2.3. Opredelitev suburbanega in podeželskega območja

V suburbanih in podeželskih naseljih prebiva 13.928 oz. **24,9 %** prebivalcev MOK.³ Območje obsega 118 km² oz. 74,5 % MOK. Za manjša naselja Kranjsko – Sorškega polja je značilna obcestna, za naselja Dobrav in Škofjeloškega hribovja, ki se razraščajo po vzpetem terenu, pa gručasta zasnova. Pomembnejša središča so se iz prvotne obcestne in gručaste zasnove ponekod (Golnik, Besnica) že preoblikovala v večja središčna naselja.⁴

Po drugi strani pa so nekatera območja mestne občine Kranj izrazito **podeželska in imajo zaradi hribovske lege** zahtevnejše pogoje bivanja, opravljanja dejavnosti in dostopnosti, po drugi strani pa predstavljajo prostor za vsakodnevno rekreacijo in okolje za pridelavo lokalne hrane. Zaradi tega strategija obravnava celotno območje MOK in posebno pozornost namenja odnosu med mestom in njegovim podeželskim zaledjem.

¹ Upravičeno območje za izvajanje ukrepov trajnostnega urbanega razvoja z mehanizmom CTN 2014-2020

² OPN mestno območje deli na mesto in predmestno območje, pri čemer razdelitev naselij odstopa od opredelitve SURS.

³ SURS, avgust 2015

⁴ Odlok o strateškem prostorskem načrtu Mestne občine Kranj (Ur.l. RS, št. 74/2014)

2.4. Mestna občina Kranj v številkah

Tabela 1 **Mestna občina Kranj - osnovni podatki, njihovo gibanje 2008 – 2015 in primerjava s Slovenijo**

Kazalnik	2008		2015 (oz. zadnji razpoložljiv podatek)		Relativna sprememba v obdobju 2015/2008		Vir in leto zadnjega podatka
	MO Kranj	Slovenija	MO Kranj	Slovenija	MO Kranj	Slovenija	
Število prebivalcev	54.308	2.039.399	55.857	2.062.874	102,85	101,15	SURS H1 2015
Indeks staranja	115,32	117,06	110,50	121,40	95,82	103,71	SURS H1 2015
Število delovnih mest	25.544	879.820	22.831	802.963	89,38	91,26	SURS Apr 2015
Število delovno aktivnih prebivalcev po prebivališču	23.756	879.820	22.803	802.963	95,99	91,26	SURS Apr 2015
Stopnja brezposelnosti	5,1 %	6,5 %	10,0 %	12,5 %	196,08	192,31	SURS Apr 2015
Stopnja delovne aktivnosti prebivalstva	61,6 %	60,5 %	47,8 %	45,5 %	77,60	75,21	SURS 2014
Delež delovno aktivnih prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo po občini bivanja	25,8 %	22,7 %	33,8 %	31,4 %	131,01	138,33	SURS 2014
Delež delovno aktivnih oseb z višjo in visoko izobrazbo po občini dela	24,6 %	22,7 %	29,4 %	33,0 %	31,4 %	134,15	138,33
Število podjetij	4.190	152.541	4.901	182.089	116,97	119,37	SURS 2013
Število podjetij/1000 preb.	75,4	77,9	89,1	88,4	118,17	113,48	SURS 2013
Dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah	33.752 €	33.538 €	39.344 €	38.006 €	116,57	113,32	AJPES 2014
Število samozaposlenih oseb po občini dela	1.676	88.874	2.147	94.752	128,10	106,61	SURS 2014
Bruto investicije v osnovna sredstva v 000 EUR	130.225 €	6.401.437 €	87.825 €	4.607.975 €	67,44	71,98	SURS 2013
Povprečne mesečne neto plače na zaposleno osebo po občini dela	933 €	905 €	1.016 €	1.006 €	108,87	111,11	SURS Apr 2015
Število prenočitev turistov	32.013	9.314.038	62.272	9.590.642	194,52	102,97	SURS 2014
Količine odpadkov zbrane z javnim prevozom (tone)	29.803	846.892	17.085	659.848	57,33	77,91	SURS 2013
Število stanovanj	20.483	820.400	20.748	844.656	101,29	102,96	SURS 2011

Ključne ugotovitve:

+	-
<ul style="list-style-type: none"> - Upravno, poslovno, trgovsko in izobraževalno središče Gorenjske - 3. največja občina v Sloveniji – kritična masa ljudi - Medobčinsko in regijsko sodelovanje 	<ul style="list-style-type: none"> - Neuspešno izkoriščanje lokacije in regijske vloge v primerjavi z okoliškimi občinami
Razvojni izzivi	
<ul style="list-style-type: none"> - Krepitev regionalne vloge Kranja znotraj Gorenjske - Izkoriščanje razvojnih perspektiv konurbacije Ljubljana – letališče – Kranj - gravitacijsko zaledje - Zagotavljanje ravnotežja med mestom in podeželjem 	

3. Okolje in prostor

Strokovne podlage:

- Statistični podatkovni portal SURS
- Odlok o strateškem prostorskem načrtu Mestne občine Kranj (Ur.l. RS, št. 74/2014)
- Urbanistični načrt mesta Kranj, Občinski prostorski načrt Mestne občine Kranj, RRD Regijska razvojna družba, d. o. o., Domžale, št. 09/09, obdobje izdelave 2008-2009
- Industrijska degradirana urbana območja v ožjem območju mesta Kranj, Evidenca, Jereb in Budja arhitekti, d. o. o., Matevž Čelik in IER, Damjan Kavaš, oktober 2008
- Funkcionalna degradirana območja v mestnem območju Kranja, Raziskava, Filozofska fakulteta, 2015.
- Prometna študija in prometni model na območju MO Kranj (*), APIA, d. o. o., CITY STUDIO, d. o. o., Ljubljana, 2014
- Okoljsko poročilo za Občinski prostorski načrt Mestne občine Kranj, št. 164-01/06, IPSUM, Domžale, junij 2010, dopolnjeno decembra 2010 in julija 2011
- Lokalni energetski koncept Mestne občine Kranj, Končno poročilo, marec 2008, Eltec Mulej d. o. o., novelacija 2011, LEAG, december 2011
- Občinski program varstva okolja za Mestno občino Kranj, št. 1101/09, Oikos, d. o. o., Domžale, 2010
- Akcijski načrt za trajnostno energijo (SEAP) Mestne občine Kranj, Končno poročilo, LEAG in Envirodual, d. o. o., št. 69/2013, februar 2014
- Načrt ukrepov za izboljšanje kakovosti zraka za obdobje 2014-2018, MO Kranj, januar 2015

3.1. Razvoj poselitve in urbanizacije prostora

Geografsko območje MO Kranj leži v dolinsko–ravninskem delu osrednje Slovenije, večji del predstavlja Savska ravan, hribovit del občine pa pripada delu Škofjeloškega hribovja, Dobrav in Kamniško-Savinjskih Alp. Za Kranjsko – Sorško polje je značilna kmetijska krajina z manjšimi zaplatami gozdnih površin. Povezovalni element celotnega občinskega prostora predstavljata reki Sava in Kokra s svojimi pritoki.

Naravna zavarovanost konglomeratnega pomola na sotočju Kokre in Save je od nekdaj predstavljal geografsko danost, ki je vse od 5. tisočletja pred našim štetjem pogojevala naselitev različnih ljudstev ter razcvet in usihanje naselbin na prostoru današnjega Kranja. Staro mesto Kranj, v starejših omembah tudi Carnium, Creina, Chreina, Krainburg, je enega od svojih vrhuncev doživelo po preseljevanju ljudstev in poselitvi Slovencev v 7. stoletju, ko sta bila osnovana strateško pomembna utrdba in z njo povezano naselje. Ob izgubi samostojnosti konec 9. oz. na začetku 10. stoletja postane utrdba na območju sedanjega Kranja sedež tako imenovane Kranjske krajine, ki se je pozneje razvila v Vojvodino Kranjsko, sedež pa se je prenesel v Ljubljano. Kot pomembno trgovsko središče je naselje v 13. stoletju dobilo mestne pravice ter s tem povezane številne svoboščine in ugodnosti za nadaljnji razvoj na področju trgovine in prometa s kmetijskimi proizvodi ter razvojem železarstva. Do sredine 19. stoletja je bil Kranj trgovsko-sejemska in obrtno mesto, s pojavom manufaktur in ob koncu 19. stoletja tudi industrije, pa je postajalo vedno bolj industrijsko mesto.⁵

Povojna industrializacija je povzročila naglo urbanizacijo in širjenje mesta v vseh smereh, tako industrijskih območij ob savskih terasah kakor tudi izgradnjo stanovanjskih sosesk na severno in vzhodno od starega mestnega središča. Drugi cikel urbanizacije je povzročila gospodarska konjunktura v obdobju pred letom 2008, ko je mesto beležilo izgradnjo trgovskih središč in novih stanovanjskih kapacitet na mestnem obrobju. S tem se je težišče dnevnega obiska in življenja preselilo iz mestnega središča v robne trgovske centre. Gospodarska in finančna kriza po letu 2008 pa sta dodatno prispevali k zmanjševanju industrijske dejavnosti in praznjenju obstoječih industrijskih površin.

⁵ Kranj, odprto mesto Evropi, turistični prospekt, 2007.

3.2. Prostorski razvoj

Prostorski razvoj celotne občine opredeljuje Občinski prostorski načrt iz leta 2014, podrobnejše usmeritve razvoja mestnega središča pa so načrtane v strokovni podlagi - Urbanističnem načrtu mesta Kranj iz leta 2009. V nadaljevanju iz obeh dokumentov povzemamo najpomembnejše elemente in smernice urejanja prostora.

→ Mestno območje

V skladu z urbanističnim načrtom je urbano območje nekoliko večje od statistično opredeljenega upravičenega območja TUS, saj obsega mesto Kranj (z mestnimi četrtmi Čirče, Drulovka, Kranj – sever, Jedro, Labore, Planina, Primskovo, Rupa, Sava, Stražišče, Struževo, Šmarjetna gora, Zlato polje) ter dvanajst predmestnih naselij (Bobovek, Britof, Kokrica, Ilovka, Mlaka pri Kranju, Orehovlje, Predoslje, Šutna, Spodnje, Srednje in Zgornje Bitnje ter Žabnica).

Karta 4 Prikaz območja urbanističnega načrta z mestnimi četrtmi in predmestnimi naselji

Vir: Urbanistični načrt mesta Kranj, RRD Regijska razvojna družba, d. o. o., Domžale, št. 09/09, 2008-2009

Koncept nadaljnjega prostorskega razvoja mesta

Strateški prostorski koncept razvoja Kranja temelji na razbremenitvi mestnega središča z realizacijo zunanega cestnega obroča in okrepljeno navezavo na avtocesto z možnostjo uvedbe tretjega priključka Kranj –sever. Zunanji obvojni sistem mesta predstavljajo obstoječa vzhodna obvoznica ter načrtovani severna in zahodna obvoznica pod Šmarjetno goro.

Za boljšo povezavo mestnega središča z vzhodno obvoznico je s prostorskim planom načrtovana tudi vzhodna vpadnica med Ručigajevo in Bleiweisovo cesto. Opisana prometna ureditev bo razbremenila prometno obremenjeno središče mesta. S tem bo omogočila kvalitetnejše razmere za bivanje in delo ter pripomogla k privlačnosti mesta. Širitve kompaktnega mestnega območja se dolgoročno omejujejo z linijo vzhodne in severne obvoznice.

Mesto Kranj se razvija predvsem kot **upravno, izobraževalno, kulturno, zdravstveno, športnorekreativsko in poslovno središče regije in širšega prostora**. Upravne funkcije nacionalnega in regijskega pomena se prednostno umeščajo v mestno jedro in njegovo neposredno zaledje. Krepi se vloga Zlatega polja kot izobraževalnega in zdravstveno-poslovnega središča (v bližino se umešča tudi novo prometno vozlišče).

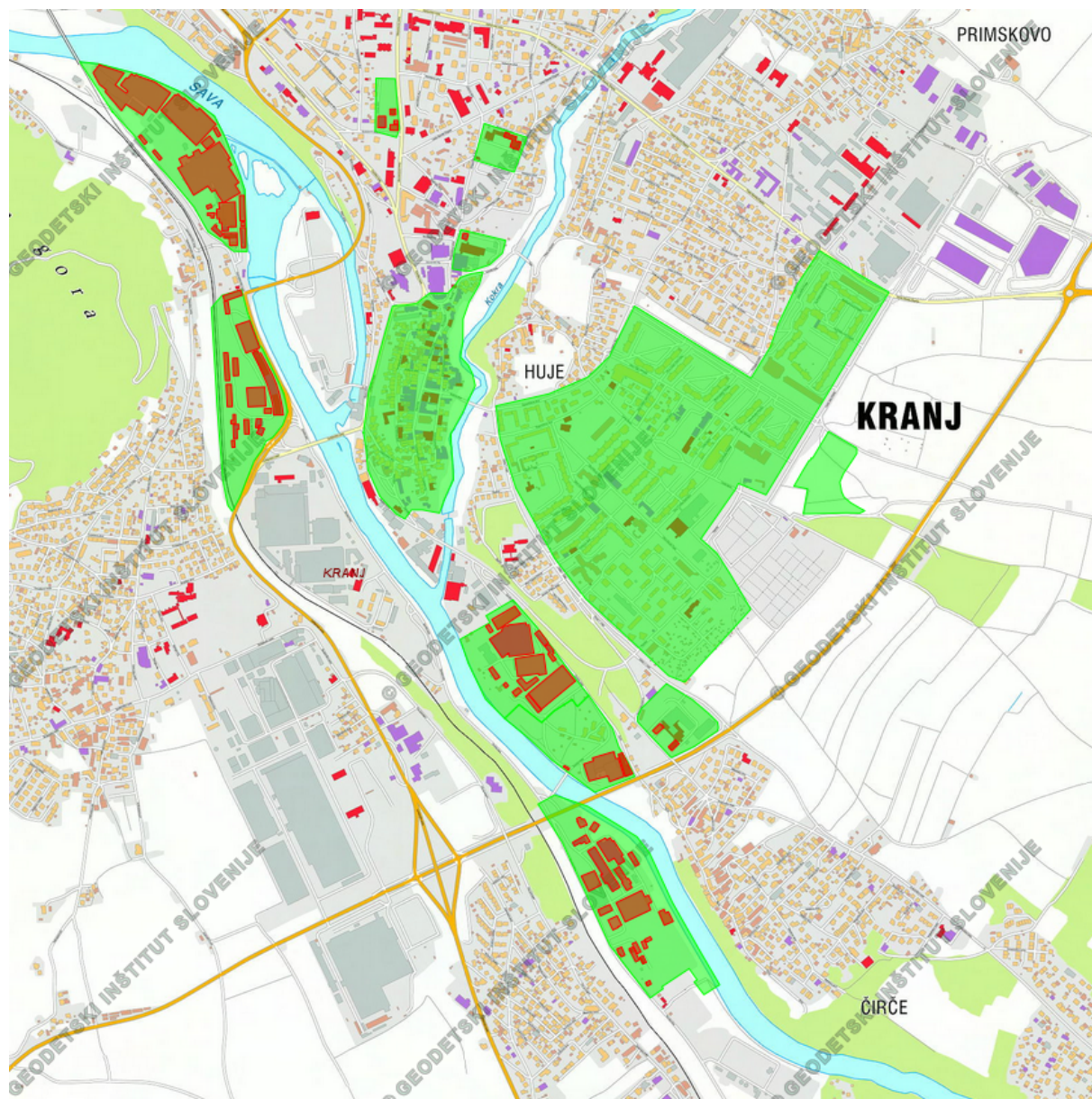
V jedrih mestnih četrti in predmestnih območjih se zagotavlja osnovne oskrbne in storitvene dejavnosti, družbeno infrastrukturo (zlasti osnovne šole in vzgojnovarstvene ustanove) ter površine za šport in rekreacijo v ožjem radiju dostopnosti (peš dostop).

3.3. Degradirane površine

Gospodarska preobrazba in spremenjeni trendi razvoja so v zadnjih letih v Kranju pustili vidne posledice v prostoru. Deli mesta, še posebej proizvodna območja ob Savi, vključno z območjem železniške postaje, so zaradi propada industrije v preteklosti degradirani in neustrezno izkoriščeni. Poleg tega je tekom razvoja mesta, kot pri večini drugih večjih mest v Sloveniji, zaradi pomanjkanja vizije razvoja mestnih središč, njihove relativno slabe dostopnosti z avtomobili ter neustrezne zemljiške politike, prišlo do oblikovanja sekundarnih območij storitvenih dejavnosti (nakupovalnih središč) na robu mesta in posledično zmanjševanja vloge mestnega središča v razmerju do ostalih delov naselja. Na širšem delu mesta je tako evidentiranih več degradiranih urbanih območij (v nadaljevanju DUO), ki so posledica opuščanja industrijske oziroma drugih dejavnosti ali pa funkcionalno neprimerne ali pomanjkljive rabe. V tem smislu v mestu obravnavamo dva tipa degradiranih površin, in sicer:

- Degradirana (industrijska) območja
- Funkcionalno degradirana (stanovanjska) območja.

Degradirana območja so bila evidentirana v študiji Industrijska degradirana urbana območja v ožjem območju mesta Kranj, Evidenca, Jereb in Budja arhitekti, d. o. o., Matevž Čelik in IER, Damjan Kavaš, oktober 2008 in nazadnje še v raziskavi Funkcionalna degradirana območja v mestnem območju Kranja, Raziskava, Filozofska fakulteta, 2015.

Karta 7 Degradirana urbana območja: industrijsko in funkcionalno degradirane površine

Vir: Funkcionalna degradirana območja v mestnem območju Kranja, Raziskava, Filozofska fakulteta, 2015.

- **Degradirana (industrijska) urbana** območja obsegajo po zadnjih podatkih iz oktobra 2015 **54,07 ha**. Gre pretežno za stara industrijska območja vzdolž Save (Gornjesavska cesta – Tekstilindus 10 ha, Kolodvorska cesta 9 ha, Savski log – Otok 4 ha, Savska cesta 16 ha, Savska loka 13,4 ha, Zarica 9,4 ha ...) in posamezne razpršene lokacije po mestu (npr. Oljarica na Britofu ...). Z degradiranimi površinami je povezanih veliko težav: od zapletenih lastniških razmerij (90% industrijskih DUO je v zasebni lasti), zastarele in pomanjkljive infrastrukture, problematične dostopnosti, propadajočih objektov, onesnaženosti. Z DUO nihče načrtno ne upravlja, zato so na trgu in med investitorji tudi neprepoznava. Kljub temu pa DUO predstavljajo pomemben potencial za kompleksno preurejanje mesta Kranj, novo razmestitev dejavnosti v prostoru, izboljšanje povezanosti mesta navznoter in z okolico, zagotavljanje površin za nove gospodarske dejavnosti in blaženje razvojnih nasprotij. Kranj ima tudi že nekaj primerov dobrih praks revitalizacije DUO s strani zasebnih vlagateljev (npr. Ibl), zato izkušnje velja razširiti na ostala območja.
- Med **funkcionalno degradirana območja** v skupni površini **76,74 ha** uvrščamo stanovanjska območja velikih sosesk in območje starega Kranja, ki izstopata zaradi kompleksnih problemov, povezanih s prometnimi režimi, uporabo odprtih površin, socialno-ekonomskimi izzivi, pomanjkanjem dejavnosti in programov.
- **Znotraj starega Kranja** je evidentiranih 0,7 ha površin, ki zaradi opuščanja trgovskih, gostinskih in obrtnih dejavnosti ter preselitev doživlja socialno degradacijo (od tega 1.000 m² tržnice v mestnem jedru, 450 m² opuščena objekta srednje gradbene šole ter več drugih objektov v zasebni lasti). Po podatkih raziskave Filozofske fakultete (2015) je **bilo poleti 2015 v starem Kranju 55 praznih lokalov od 182 (30% vseh)**. Prazni lokali v starem mestnem jedru merijo med 21 in 300 m², prevladujejo tisti v velikosti med 30 in 100 m². Vsi preučeni lokali so opremljeni s sanitarijami, večina s pisarno, skladiščem in izložbo, delavnice so redke. Nobeden od popisanih lokalov ni opuščen dlje kot pet let, kljub temu pa je pri približno polovici lokalov po mnenju lastnika potrebna bodisi zunanja ali notranja obnova.. Le dva lastnika sta pripravljena svoja lokala prodati, vsi ostali so pripravljene oddati lokal v najem. Lastniki ocenjujejo ceno najema za svoje lokale zelo različno, od 200 € do 1.100 € na mesec, oziroma 1 – 8 €/m². To nakazuje, da je problem aktualen, saj se število praznih lokalov povečuje predvsem v zadnjem obdobju. Za glavni razlog opustitve lokalov se je izkazala nerentabilnost poslovanja zaradi previsoke najemnine. Visoki stroški (najema, obratovalni stroški) so torej izvajalce dejavnosti (lokali, trgovine, obrtniki idr.) prisilili, da so pričeli iskati »ugodnejše« lokacije.
- V širšem **upravnem središču mesta** je še nekaj opuščenih objektov in nefunkcionalnih površin, ki več ne ustrezajo sodobnim standardom izvajanja določenih dejavnosti. Med njimi gre za 2.000 m² notranjih in 4.000 m² zunanjih površin opuščena objekta nekdanje Srednje ekonomske šole Kranj in 11.300 m² velik kompleks med sedanjo avtobusno postajo, zdravstvenim domom in kotlovnico na križišču Bleiweisove in Kidričeve ceste.

Ključne ugotovitve:

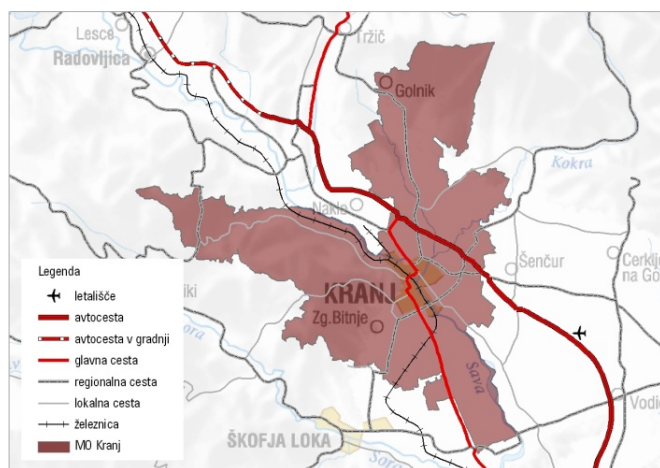
+	-
<ul style="list-style-type: none"> - prenovljene javne površine in infrastruktura v mestnem središču - nov občinski prostorski načrt - urbanistični načrt mesta - prenovljene javne površine in infrastruktura v mestnem središču - atraktivna krajinska podoba, sotočje rek 	<ul style="list-style-type: none"> - neuravnotežen notranji ustroj in razvoj mesta - obsežne neizkoriščene industrijsko in funkcionalno degradirane površine - pretočnost prometa, neurejene ceste in križišča - prostorsko-prometni in socialni konflikti urbanih sosesk - pomanjkanje urbane identitete - primanjkljaj načrtovanja in znanj upravljanja kompleksnih urbanih podsistemov: DUO, promet, gospodarstvo, stanovanjska, mladinska politika, stari Kranj - administrativne ovire v prostorskih aktih za aktiviranje degradiranih industrijskih območij
Razvojni izzivi	
<ul style="list-style-type: none"> - revitalizacija starega Kranja - aktiviranje degradiranih urbanih površin - potencial degradiranih območij in zelenih površin 	

3.4. Prometno omrežje in javni promet

→ Odlična prometna dostopnost, a slaba pretočnost in povezanost prometnih sistemov

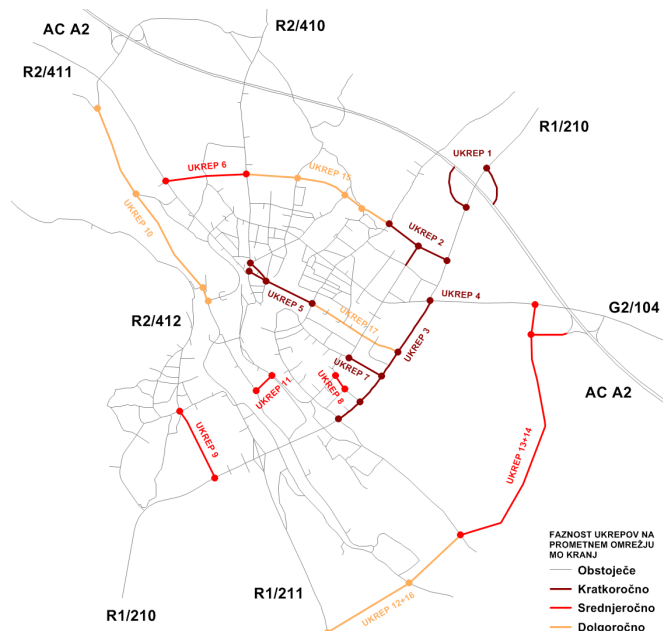
Ravninska lega in gosta cestna mreža prispevata k prometno ugodni legi in dobri dostopnosti Kranja. Mesto Kranj leži na ugodni prometni legi v bližini državnega središča Ljubljana in letališča Jožeta Pučnika. Z ostalimi deli Slovenije in širše je povezano z avtocesto A2 Ljubljana – Jesenice in glavno **železniško progo Ljubljana – Jesenice** (ki sta sestavni del X. panevropskega prometnega koridorja). **Mestno središče je od avtoceste oddaljeno 2 km. 6 km južno od Kranja je mednarodno »Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana«** s 1.338.619 potniki leta 2014.

Mesto Kranj se nahaja na križišču državnih cest Ljubljana – Jesenice (odsek R2-412 Naklo (Kranj Z) – Kranj – Kranj (Labore) in odsek R1 – 211 Kranj (Labore) – Jęprca – Ljubljana (Šentvid) in Jezersko – Škofja Loka (R1 – 210 Zgornje Jezersko – Preddvor – Kranj – Škofja Loka – Gorenja vas – Cerklje na Gori – Želin – Škofja Loka (Jeprca). Iz Kranja potekajo še ceste proti Trzinu in Golniku. Z avtocesto je mesto povezano preko dveh priključkov, Kranj – vzhod in Kranj – zahod.

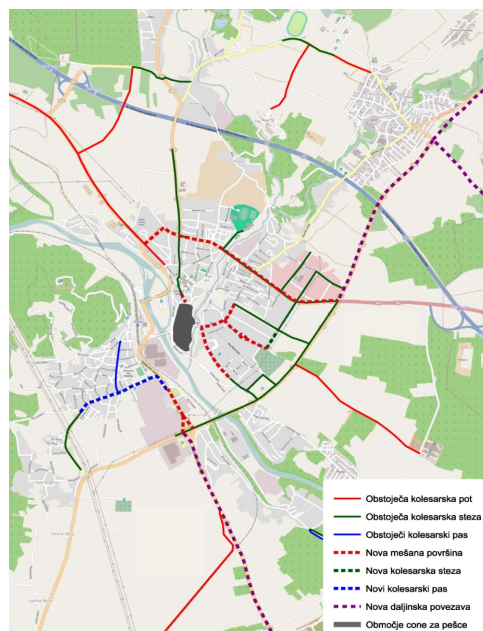

Karta 8 Prometna infrastruktura na območju MO Kranj

- Obstoječi cestni sistemi mesta tvorijo notranji obroč, ki obkroža mestno središče, vzhodna obvoznica (del R1 – 210), zahodna obvoznica (del R2 – 412) ter radialne vpadnice iz vzhodne obvoznice in predmestnih naselij. Notranji obroč tvorijo Kidričeva, Oldhamska in Ljubljanska cesta, Cesta Staneta Žagarja, Župančičeva in Likozarjeva ulica ter del vzhodne obvoznice.
- Na območju občine je 380 km cest, od tega 44,4 km državnih in 335,6 km občinskih cest (od tega ter 8,5 km javnih kolesarskih poti) ter 15 km železnice.
- Cestna mreža je nadpovprečno gosta: 2,5 km/km² v MO Kranj, 1,9 km/km² v Sloveniji (SURS 2011).

Karta 9 Načrt ukrepov za urejanje prometnega omrežja

Karta 10 Predlog ukrepov izboljšanja kolesarskega omrežja

Vir: Prometna študija in prometni model na območju MO Kranj (*), APIA, d. o. o., CITY STUDIO, d. o. o., Ljubljana, 2014

Stopnja motorizacije v MO Kranj je visoka in na slovenskem in evropskem povprečju: 514 osebnih vozil/1000 prebivalcev (SURS 2014), kar je posledica visoke odvisnosti občanov od osebnega prometa ter neustreznosti sistema

javnega prometa. Posledica takšnega stanja je preobremenjeno prometno omrežje, slaba pretočnost in nižja stopnja varnosti prometa ter izpusti CO₂ (prispevek prometa 40%). V letu 2014 je bila izdelana Prometna študija in prometni model na območju MO Kranj (*), APIA, d. o. o., CITY STUDIO, d. o. o., Ljubljana, 2014, ki na osnovi zasnov OPN in urbanističnega načrta predlaga prednostne ukrepe za izboljšanje pretočnosti prometnega omrežja ter predstavlja osnovo tudi za izbor ukrepov TUS (glej Karta 9).

Preko območja občine se načrtuje gradnja hitre mednarodne železniške proge Ljubljana – Jesenice. Za povezavo središč severnega dela Ljubljanske kotline se preučuje možnost umestitve krožne železniške povezave med Ljubljano, letališčem, Kranjem in drugimi manjšimi središči. **Načrtovana hitra železnica je za prihodnji trajnostni razvoj MOK nujna, hkrati pa pomembna gospodarska priložnost.**

Karta 11 Predlog ukrepov za izboljšanje omrežja hodnikov za pešce

Karta 12 Predlog zasnove mirujočega prometa

Vir: Prometna študija in prometni model na območju MO Kranj (*), APIA, d. o. o., CITY STUDIO, d. o. o., Ljubljana, 2014

→ **Vzpostavljen javni promet, vendar zaradi nepovezanosti prometnih sistemov in neprilagojenosti uporabnikom slabo izkoriščen**

Mesto Kranj je vpeto v sistem javnega potniškega prometa (avtobusi, vlaki), vendar pa sta oba sistema še vedno slabo integrirana. Kljub železniški povezavi z Ljubljano in Jesenicami je železnica še premalo izkoriščena. Železniška postaja Kranj je 2 km oddaljena od mestnega središča, avtobusna postaja pa se nahaja v mestnem središču. Obe postaji sta zastareli in ne ustrezata današnjim standardom.

Obseg potniškega prometa na železniški postaji Kranj se je leta 2012 v primerjavi z letom 2006 zelo zmanjšal (2012 - 358.614, 2006 - 687.189). V letu 2013 je bilo na avtobusni postaji Kranj zabeleženo 318.503 odhodov in prihodov vseh vrst linijskega prometa (mestni, medkrajevni, mednarodni ...) in vseh prevoznikov.

Po uvedbi dijaških in študentskih subvencioniranih vozovnic leta 2012 in na novo sklenjeni koncesijski pogodbi med MOK in prevoznikom, s katero je MOK povečala obseg prevozov, se je raba mestnega potniškega prometa vse do 2013 povečevala, v letu 2014 pa se je trend ponovno obrnil. **S 678.176 prepeljanimi potniki v letu 2014 beležimo 8% upad glede na predhodno leto.**⁶ Po oceni SEAP-a znaša delež potnikov v mestnem potniškem prometu, ki so bili prepeljani z javnim potniškim prometom manj kot 5%, kar je bistveno premalo za učinkovitost in pozitivne okoljske spremembe.

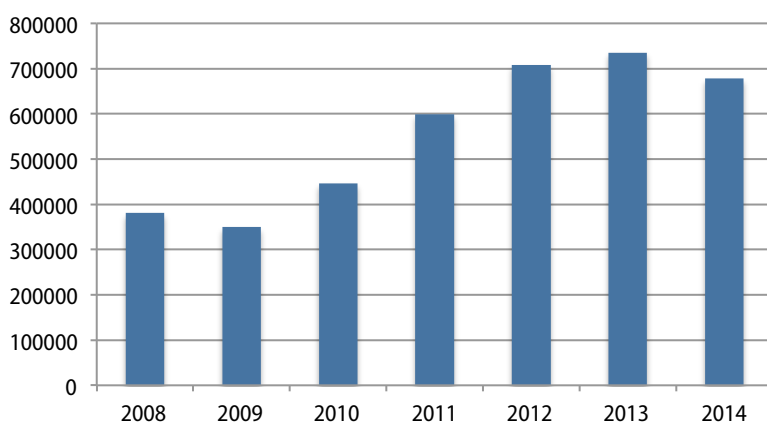
⁶ Letno poročilo koncesionarja, Alpetour

MOK postopno izgrajuje kolesarsko omrežje, vendar le-to ni povezano v celoto. Med posameznimi odseki so številne prekinitve, in kolesarsko omrežje ni povezano z mestnim jedrom. Na omrežju ni ustreznih objektov za shranjevanje koles.

Zaradi spremenjenih tokov delovne migracije (zmanjševanje števila delovnih mest v MO Kranj, nove zaposlitvene priložnosti v Ljubljani, na letališču in v poslovnih conah v okolici, intenzivne gradnje nakupovalnih središč in stanovanj ter spremenjenih življenjskih navad, se **MO Kranj v zadnjih letih srečuje z vse večjimi težavami v prometu:**

- s slabšo pretočnostjo prometa v mestnem območju, še posebej obremenjenostjo mestnih vpadnic in povezanostjo z avtocesto,
- premalo izkoriščenimi linijami javnega potniškega prometa,
- zastarelo avtobusno in železniško postajo ter odsotnostjo sistema potniških vozlišč,
- pomanjkanjem hodnikov za pešce in pešpoti,
- nedokončanim in nepovezanim kolesarskim omrežjem,
- nedokončanim sistemom mirujočega prometa,
- okoljsko neprilagojenimi avtobusi mestnega prometa in
- neprilagojenostjo celotnega prometnega sistema potrebam današnjega uporabnika, še zlasti za potrebe medmestne dnevne mobilnosti na vplivnem območju mestnega naselja, vplivnem območju sosednjih manjših občin in v smeri proti Ljubljani. Povezave so frekventne v jutranjih in popoldanskih konicah, med dnevom in ob koncih tedna je ponudba javnega prevoza zelo okrnjena.

Slaba prometna pretočnost in neurejeni sistemi trajnostne mobilnosti zmanjšujejo dostopnost ter posledično privlačnost in gospodarsko konkurenčnost Kranja.

Slika 2 Gibanje uporabe mestnega potniškega prometa v MO Kranj (Vir: Alpetour)

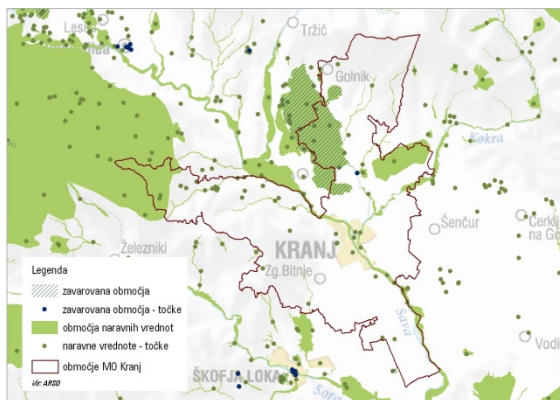
Ključne ugotovitve:

+	-
<ul style="list-style-type: none"> - izjemna makro prometna dostopnost - dobre prometne povezave (avtocesta in železnica) - bližina mednarodnega letališča - javni potniški promet 	<ul style="list-style-type: none"> - slaba pretočnost znotraj mesta in proti avtocesti - odsotnost sodobnih prometnih konceptov - neizkoriščene zmogljivosti in stagnacija javnega potniškega prometa - neizgrajena omrežja kolesarskih in peš poti v mestu in povezave z okolico - okoljsko neprimerni avtobusi - izpusti CO₂ in PM10 v mestu - prostorsko-prometni in socialni konflikti večstanovanjskih urbanih sosesk - nepovezanost prometnih podsistemov - neustrezni avtobusna in železniška postaja - pomanjkanje parkirišč, parkirna politika - pomanjkanje varnih prehodov za pešce
Razvojni izzivi	
<ul style="list-style-type: none"> - povezljivost in mobilnost - spreminjanje življenjskega sloga - razvojne perspektive Ljubljane in regije 	

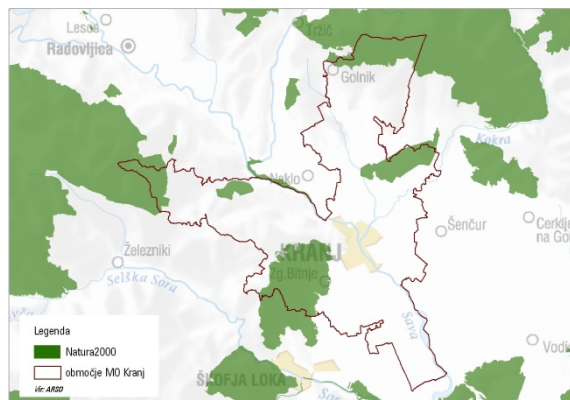
3.5. Okolje, energija in varstvo narave

→ Mesto, obdano z zelenim pasom, znotraj katerega so pomembna varovana območja narave

Kljub osrednji ravninski in prometno gospodarsko obremenjeni legi je v **MO Kranj 2911 ha območij NATURA 2000 (19,36% površine občine)**, 7 ekološko pomembnih območij, 54 naravnih vrednot in več zavarovanih območij narave. Mestno središče Kranja je obdano z zelenim pasom, ki ga tvorijo številna varovana območja narave in varovani gozdovi. Med njimi gre izpostaviti po površini največje zavarovano gozdno območje spominskega parka Udin boršt, jezerca Bobovek, kanjon Kokre ter številne naravne vrednote (npr. Zarica). **Med območja s posebno krajinsko vrednostjo sodi park Brdo.** Obsežne zelene površine v neposredni bližini mesta predstavljajo pomembno kvaliteto za bivanje in rekreacijo občanov, vendar pa vsa območja niso urejena in varno povezana s tematskimi in rekreacijskimi potmi z mestom.

Karta 13 Zavarovana območja narave v MO Kranj

Karta 14 Območja Natura 2000

→ Varstvo in kakovost prvin okolja

Na obremenjenost okolja v MOK največ vplivajo gospodarstvo, kmetijstvo, promet v mestnem središču, nedokončana komunalna infrastruktura in kurišča na trda goriva. Analizo stanja okolja povzemamo po Okoljskem poročilu za OPN MOK (2011), Programu varstva okolja MOK (2010)⁷ in različnih podatkih Atlasa okolja in poročil ARSO.

Tla: Glede rabe tal prevladuje v občini gozd, sledijo mu njive in vrtovi, travniki, pozidana zemljišča in voda. Na območju MO Kranj so v projektu Raziskave onesnaženosti tal izvedena vzorčenja na treh merilnih mestih. V občini je največji potencialni onesnaževalec tal kmetijstvo (fitofarmacevtska sredstva in nitrati), saj velik del občine predstavljajo kmetijske površine. Posebno občutljivo je območje Kranjsko–sorškega polja, ki predstavlja pomembne vodne zaloge tako za Kranj kot za širšo osrednjo Slovenijo. Kranjskemu in Sorškemu polju gre posvečati posebno pozornost, saj bi se lahko v primeru nenadzorovanega vnosa gnojnice na kmetijska zemljišča povečale koncentracije nitratov v tleh. Večina potencialnih plazovitih površin občine je na pobočjih Storžiča, Tolstega vrha, Škofjeloškega hribovja in Jelovice, ki so porasla z gozdom, kar zmanjšuje možnosti nastanka erozijskih območij in plazov.

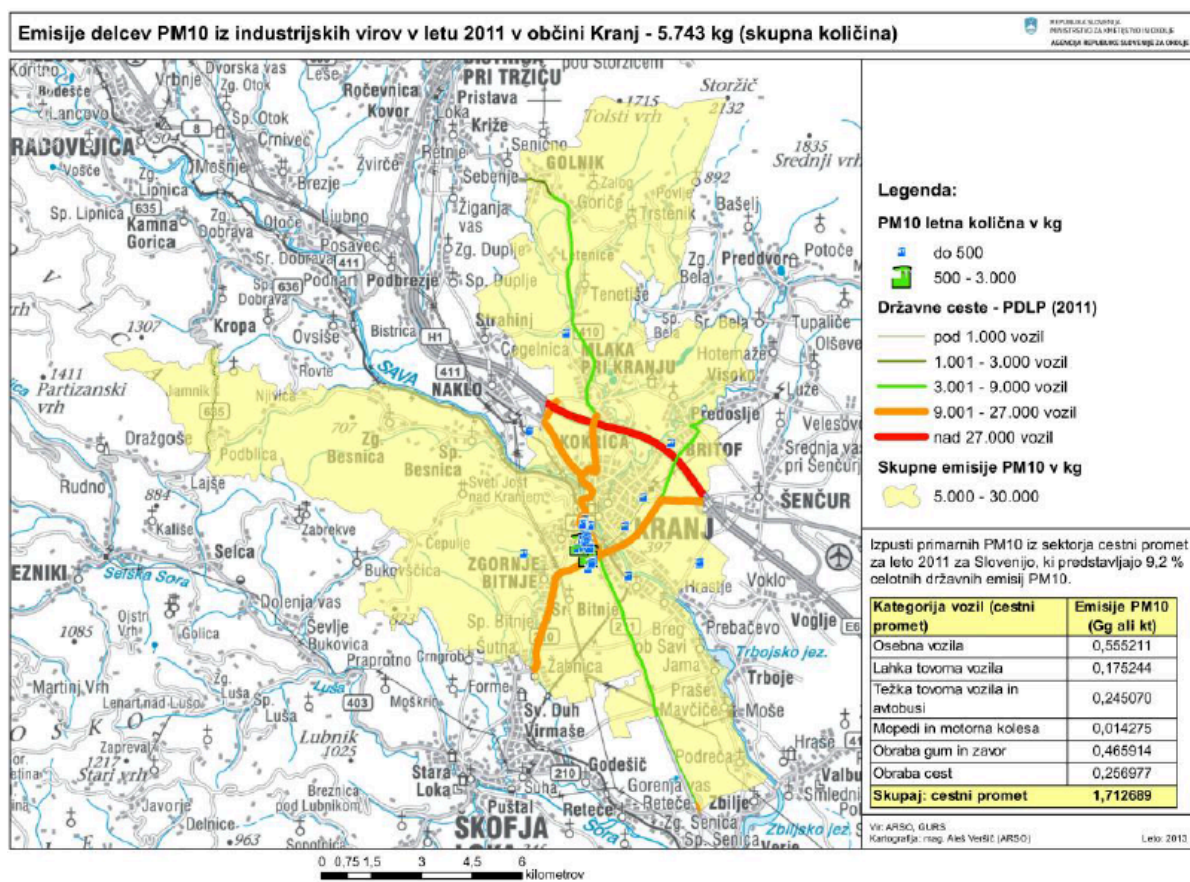
Površinske in podzemne vode: Reka Sava je bila ob pripravi strategije leta 2008 v 2.-3. kakovostnem razredu (merilno mesto Prebačevo). V vmesnem času se je spremenila metodologija monitoringa voda. Po zadnjih podatkih za leto 2013⁸ je bilo kemijsko stanje reke Save merjeno v Prebačevem »dobro«, ekološko stanje – fizikalni elementi na merilni postaji Struževo pa glede na posebna onesnaževanja »zelo dobro«, ekološko stanje – biološki elementi pa »dobro«. Na kakovost vodotokov Save in tudi Kokre imajo največji vpliv kmetijska dejavnost, nedokončan sistem odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter posamezni industrijski obrati. S posodobitvijo centralne čistilne naprave in z bistveno razširitvijo kanalizacijskega omrežja v letu 2015 gre pričakovati izboljšanje kakovosti voda.

⁷ Okoljsko poročilo za občinski prostorski načrt Mestne občine Kranj, IPSUM, okoljske investicije d.o.o., 2011; Občinski program varstva okolja za Mestno občino Kranj, Dopolnjen, Oikos d.o.o., 2010

⁸ Ocena stanja rek v Sloveniji v letu 2012 in 2013, Ministrstvo za okolje in prostor, ARSO, julij 2015

Zrak in podnebne spremembe: Prekomerni promet v mestnem središču Kranja in ob mestnih vpadnicah, individualna kurišča na nečiste energente in posamezni gospodarski objekti povzročajo emisije toplogrednih plinov, kiobčasno v zimskem času preseženo mejno dnevno koncentracijo prašnih delcev (PM10). Letna mejna koncentracija PM10 (40 µg/ m³) v omejenem času meritev ni bila presežena, je pa s 35 dnevnimi preseganji bilo doseženo število dnevnih mejnih koncentracij PM10: 50 µg/m³ (dovoljeno 35/leto). **Zaradi navedenega je območje mestne občine Kranj s strani vlade opredeljeno kot območje prekomerne onesnaženosti zraka** in vključeno v strategijo zniževanja izpustov CO₂ (SEAP). **Z vladnim Odlokom o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Kranj (Ur.l. RS, št. 108/2013) pa so predpisani ukrepi in spodbude za odpravo virov emisij in zmanjšanje onesnaževanja**, ki se upoštevajo pri zasnovi TUS.

Po analizi SEAP-a je **vrednost emisij CO₂ na območju MOK v izhodiščnem letu 2006 znašala 310.808 ton**, od česar so znašale emisije v proizvodni dejavnosti kar 206.697 t. Na slednje MOK nima neposrednega vpliva, zato se pri oceni napovedi upoštevajo preostale emisije iz javnih zgradb, stanovanjskih zgradb, občinskega voznega parka in javnega prometa v višini 104.112 t. SEAP do leta 2020 napoveduje zmanjšanje emisij CO₂ za 21% glede na leto 2006.

Karta 15 Območje in viri prekomerne onesnaženosti zraka v MO Kranj (Vir: ARSO, GURS, 2013)

Poplavna območja so evidentirana na območju Stražišča in Zgornjih Bitenj v povodju Žabnice in Trenče zaradi neurejenih zalednih voda ter na območju Kokrice, Tenetiš, Golnika, Gorič in Preddvora v razvejanem povodju Kokre, kjer so poplave povezane z lokalnimi hidravličnimi razmerami na vodotokih (mostne odprtine, cevni prepusti), izrednimi hidrološkimi razmerami in erozijskimi pojavi.

Hrup: V MO Kranj, še zlasti na urbanem območju, je prisoten hrup cestnega in železniškega prometa (ob prometnicah, predvsem na regionalnih cestah skozi mesto), hrup obrtnih in industrijskih dejavnosti (tudi zaradi zmanjševanja razdalj med območji, namenjenimi za proizvodno dejavnost, ter čistimi stanovanjskimi območji), hrup z gradbišč, hrup, ki ga povzroča kmetijska dejavnost in uporaba kmetijske mehanizacije, ter občasno hrup, povezan z organizacijo javnih prireditev. KS Hrastje sodi v območje pristajalnega kroga nacionalnega letališča in je s tem podvrženo vse večjemu hrupu letalskega prometa. Celovite meritve hrupa za občino niso bile opravljene, prav tako ni izdelana karta hrupa. Za zmanjšanje obremenitve s hrupom je potrebno zmanjšati in umakniti promet iz mestnega središča.

Elektromagnetno sevanje (EMS) in svetlobno onesaženje: Skozi občino potekajo trije visokonapetostni daljnovodi. Drugi viri EMS so še daljnovodi manjših napetosti, transformatorske postaje in centrale za mobilno telefonijo. Ob pripravi strategije je poraba električne energije za osvetljevanje cest in javnih površin na letni ravni znašala 2.897.791 kWh oz. 53,35 kWh na prebivalca, kar je bilo za 20 % več od ciljne vrednosti postavljene z Uredbo o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Ur. l. RS, št. 81/07, 109/07).

V zadnjih letih je MO Kranj na podlagi Strategije prilagoditve svetilk javne razsvetljave zahtevam Uredbe izvedla zamenjavo svetilk izvedla celostno zamenjavo, na podlagi katere se pričakuje zmanjšanje rabe energije na prebivalca na 402 kWh. Tako bo občina do roka, t.j. 31. decembra 2016 zagotovila skladnost z Uredbo, zato bo raba po vseh menjavah znašala 40,2 kWh/prebivalca in bo pod mejno vrednostjo, ki postavlja mejo porabe na 44,5 kWh/prebivalca, ki jo predpisuje Uredba.⁹

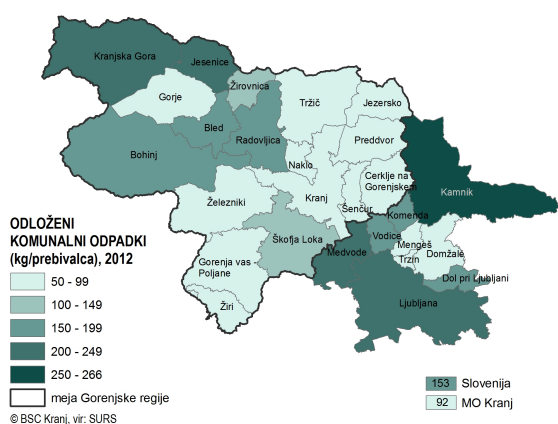
Tabela 2 Prikaz glavnih dejavnikov (pritisikov), ki vplivajo na stanje okolja na območju MO Kranj

Pritisiki, ki vplivajo na stanje okolja na območju MO Kranj	Tla	Površinske vode	Podzemne vode	Vodni viri in kakovost pitne vode	Zrak
Širjenje pozidanih površin					
Onesnaževanje s pesticidi in neprimernim gnojenjem					
Izkoriščanje proda in peska					
Nelegalna odlagališča odpadkov					
Nelegalni izpusti kanalizacije v površinske vodotoke					
Nepravilno sanirane gramoznice					
Povečevanje porabe vode zaradi večanja št. prebivalstva in obsega dejavnosti					
Staro in neustrezno vodovodno omrežje					
Promet					
Emisije iz industrije					

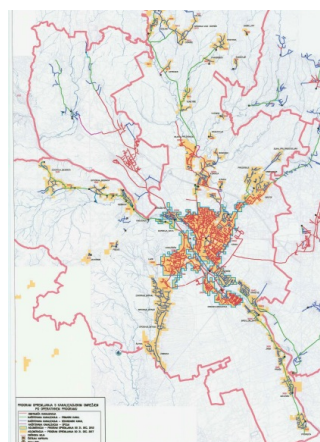
Vir: Poročilo o stanju okolja v MO Kranj, Oikos, d.o.o., marec 2007

→ **Upravljanje z odpadki**

Na območju MOK Kranj nastajajo odpadki iz gospodinjstev in iz opravljanja različnih dejavnosti. Ravnanje z odpadki je urejeno z občinskim odlokom.

Karta 16 Odloženi komunalni odpadki v kg/prebivalca v občinah Gorenjske leta 2012
Vir: SURS, karta BSC Kranj

Karta 17 Program opremljanja s kanalizacijskim omrežjem v MOK po Operativnem programu
Vir: Komunala Kranj

⁹ Strategija prilagoditve svetilk javne razsvetljave zahtevam Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja v MOK, Adesco

Zbiranje in odvoz odpadkov je organizirano za območje celotne občine. Zagotovljeno je ločeno zbiranje odpadkov in odvoz. Upravljanje z odpadki poteka prek dveh zbirnih centrov (Tenetiše in Kranj – Zarica) in 197 eko otokov. Deponija Tenetiše je bila leta 2014 zaprta, odpadki potrebni za odlaganje pa se odvažajo na deponije izven občine. Zbirni center Zarica je nadgrajen z ureditvijo prostora ponovne rabe (zbiranje poteka v okviru socialnega podjetja, Fundacije Vincenca Drakslerja). Za zaokrožitev sistema ravnanja z odpadki in povečanje ekonomske učinkovitosti mora MOK vzpostaviti še sortiranje odpadkov.

Delež ločeno zbranih odpadkov je porasel, zato so se bistveno zmanjšale potrebe po odlaganju odpadkov na deponijo. Po podatkih Komunale Kranj je bilo leta 2008 z rednim odvozom na območju MOK zbranih 14.000 t mešanih odpadkov, leta 2014 pa le še 4.174 t (41 % vseh zbranih odpadkov), medtem, ko so zbrane frakcije predstavljale že 59 % vseh odpadkov rednega odvoza (od tega embalaža 2.144 t in biološki odpadki 3.905 t). V primerjavi s slovenskim povprečjem občani MOK slabše ločujejo odpadke, saj je bilo leta 2013 po podatkih SURS v MOK odloženih na deponijo le 153 kg/prebivalca, v Sloveniji pa 109 kg/prebivalca.

→ **Odvajanje in čiščenje odpadnih voda še ni dokončano**

Skupna dolžina zgrajene javne kanalizacije v MOK leta 2015 znaša 163 km (meteorna 21 km, fekalna 44 km, mešana 98 km), od tega je 27 km omrežja v slabem stanju. Konec leta 2014 je bilo na CČN Kranj (100.000 PE) priključenih 62,8 % prebivalcev MOK, na ČN Golnik (800 PE) pa 777 prebivalcev. Ostali objekti so danes z odpadnimi vodami priključeni na pretočne greznice, ki jih je na območju MOK še cca. 3.800.¹⁰

V skladu z veljavnimi nacionalnimi programi je potrebno odvajanje in čiščenje odpadnih voda na območjih poselitve z gostoto obremenjenosti nad 20 PE/ha zagotoviti do 31. 12. 2015, na območjih pod 20 PE/ha pa do konca leta 2017 (op. v razpravi je predlog za podaljšanje roka do leta 2021). Oktobra 2015 je bilo v naseljih z gostoto prebivalstva nad 20 PE/ha (pretežno urbana naselja), kjer živi 50.029 prebivalcev, na sisteme odvajanja in čiščenja odpadnih voda priključeno 77,3 % prebivalstva, v redko poseljenih naseljih, kjer prebiva 4445 prebivalcev, pa le 3 %. Da bi čim prej dosegli predpisane nacionalne cilje, mora MOK intenzivno nadaljevati s komunalnim opremljanjem. Izhodišče okoljskih naložb predstavljata Operativni program za odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode na območju Mestne občine Kranj za obdobje od 2007-2017, noveliran do 2017, ter Idejna zasnova odvajanja in čiščenja odpadnih voda na manjših območjih poselitve v MOK (Protim Ržišnik Perc, 2014).

V letu 2015 se v okviru EU projekta GORKI zaključuje obnova Centralne čistilne naprave (CČN) in izgradnja 24 km sekundarnega in 10 km primarnega kanalizacijskega omrežja (Huje, del naselja Kranj, Bitnje – Šutna – Žabnica, Kokrica). Na obnovljeno CČN bo priključeno 142 km kanalizacijskega omrežja ter objekti iz občin Naklo in Šenčur. Do leta 2015 bi bilo v skladu s predpisi potrebno komunalno opremiti še naselja Mlaka, Britof- Predoslje, Gorenja Sava (del aglomeracije Kranj), Čirče (JV del in SZ del), Hrastje s priključitvijo na ČN Trboje, aglomeracije na desnem bregu Save (Breg ob Savi, Jama, Praše, Mavčič, Podreča), kanalizacija od Mlake do Golnika vključno s priključitvijo manjših aglomeracij, območje Besnice, gradnja ločene kanalizacije od priključka šenčurskega kanala do reke Save, kanalizacija Veliki hrib (pri kasarni), do konca leta 2017 (2021) pa aglomeracije z manj kot 2000 PE. Poleg tega so potrebne rekonstrukcije obstoječega kanalizacijskega omrežja z namenom zmanjšanja hidravličnih obremenitev kanalizacijskega sistema in CČN ob nalivih in obilnem deževju ter rešitev poplavljanja na območju Iskre in Savske loke.

→ **Vodooskrba**

Leta 2014 se 53.988 (96,5 %) prebivalcev MOK s pitno vodo oskrbuje v okviru javne službe. Na območju MOK je znotraj javne službe 6 vodovodnih sistemov: vodovodni sistem Kranj s 49.890 prebivalci, Sp. Besnica 905, Golnik 1.063, Javornik 176, Planica 47 in Trstenik, ki oskrbuje 1.082 prebivalcev. Izven sistema javne službe deluje še 11 zasebnih vaških vodovodov (Babni vrt, Goriče, Jamnik, Letenice, Nemilje, Njivica, Podblica, Srednja vas–Goriče, Zabukovje, Zalog in Zg. Besenica), iz katerih se oskrbuje 1.866 prebivalcev (3,3 %).

Vodovodno omrežje sestavlja 19 vodovodnih sistemov. Vodovodno omrežje v letu 2014 v skupni dolžini meri 740 km s priključki v dolžini 245 km ter s 146 objekti in napravami. Povprečna starost omrežja je 50 let. Daleč najpomembnejši in največji je vodovodni sistem Kranj, ki oskrbuje 90% prebivalcev občine. Sistemi se napajajo iz vodnih virov na območju Kravca (občina Cerklje), Čemšenika, Bašlja, Nove vasi (občina Preddvor), Olševka (občina Šenčur) in na Gorenji Savi (MO Kranj). Največji del oskrbe odpade na zajetje Bašelj, Nova vas in črpališče Gorenja Sava. Skupna količina zaloga vode v navedenih vodnih virih je leta 2008 znašala 268 l/sek, potencialnih neizkoriščenih vodnih virov je evidentiranih še za 518 l/sek.

Obstoječi vodni viri, iz katerih se oskrbuje celotni vodovodni sistem, so izkoriščeni maksimalno, poleg tega so nekatera najpomembnejša vodna zajetja obremenjena z možnostjo onesnaževanja, posledično pa tudi prenehanja delovanja. S

¹⁰ Operativni program in program odvajanja in čiščenja komunalno odpadne in padavinske vode za obdobje od leta 2013 do leta 2016

ciljem izboljšanja dolgoročne zanesljivosti vodoskrbe MOK in izvedbe hidravličnih izboljšav je v letih 2014-2015 v izgradnji nov vodovod Bašelj - Kranj v dolžini 9.823 m. V letih 2012-2014 je MOK z uvedbo različnih ukrepov, ki jih je izvajal upravljavec javne službe oskrbe s pitno vodo, uspela zmanjšati vodovodne izgube za slabih 13% v primerjavi z letom 2008, ko je izguba znašala 42%. Količina porabe vode se tudi zmanjšuje. Po podatkih Komunale Kranj je le ta leta 2008 prodala 3.600.371 m³ vode, leta 2013 pa 3.200.134 m³ oz. 12 % manj. Na območju Mestne občine Kranj Komunala Kranj izvaja projekt tehnološko ekonomske optimizacije vodovodnih sistemov (t.i. projekt TEOVS). Rezultati so spodbudni, saj je bilo v prvi polovici leta 2014 zabeleženo izgub v višini 37%, ob koncu leta pa so jih uspeli zmanjšati nad 34,76%.

→ Raba energije

Mestna občina Kranj je bila med vodilnimi v Sloveniji po načrtnem pristopu k energetskim sanacijam javnih objektov, tudi po principu energetskega pogodbeništva. V okviru SEAP-a je bila izdelana analiza rabe energije v MOK po skupinah porabnikov: gospodinjstva, večja podjetja in javne stavbe.

- **Stanovanja** v MOK se ogrevajo prek sistema daljinskega ogrevanja (cca. 4.100 stanovanj iz dveh sistemov Planina in Vodovodni stolp), prek 30 večjih kotlovnice na zemeljski plin ali ELKO (6.900 stanovanj) in individualno za posamezen objekt (12.600 stanovanj). Med slednjimi se še kar 60% stanovanjskih objektov ogreva na kurilno olje, ki povzroča večje emisije in v primeru zastarelih kotlov nizek izkoristek. Cca. 11% stanovanj ni centralno ogrevanih, 1% stanovanj pa ni ogrevanih.
- **Javne stavbe:** Glede porabe energije je problematičnih tudi nekaj javnih objektov, ki imajo energijske vrednosti blizu alarmantnih ali jih celo prekoračujejo (vir: Lokalni energetski koncept MO Kranj, El-tec Mulej, marec 2008, novelacija 2010). V letu 2013 je znašala poraba energije v javnih objektih v lasti MOK 13.490 MWh.
 - o Od 32 osnovnih šol in vrtcev je 6 priključenih na sistem daljinskega ogrevanja, ostali imajo kotlovnice (20 ekstra lahko kurilno olje, 5 plin, 1 elektrika), 8 objektov je vključenih v projekt pogodbenega zagotavljanja prihrankov energije, v okviru katerega so bile že izvedene prenove, v 10 pa so le-te še potrebne
 - o Od 165 športnih objektov s 65 objekti upravlja Zavod za šport; največji porabnik energije sta pokriti olimpijski bazen in letno kopalnišče, kjer so bile izvedene celovite energetske prenove,
 - o 21 drugih objektov v lasti MOK.

V obdobju 2009-2014 so bile tako izvedene naslednje energetske sanacije javnih objektov: prenova ovoja in sistema priprave tople vode v olimpijskem bazenu, sanacija ovoja in prenova ogrevalnega sistema OŠ Besnica, sanacija strojnih inštalacij, prezračevanja in ureditev kotlovnice v stavbi MO Kranj, celovita prenova OŠ Predoslje, prenova OŠ Žabnica, prenova vrtca Mojca, OŠ Orehek, zdravstveni dom in športni objekt bazen ter več delnih prenov ovoj in stavbnega pohištva v različnih objektih. Skupaj z ostalo prenovo so bile energetske prenovljeni kompleks Kieselstein, mestna knjižnica in javna razsvetljava. **Po stanju maja 2015 so energetske sanacije potrebni še naslednji objekti MOK:**

- osnovne šole: OŠ Franceta Prešerna Kranj (kulturni spomenik), PŠ Franceta Prešerna Kranj (Kokrica), OŠ Helene Puhar, OŠ Jakoba Aljaža Kranj z dvorano Planina, OŠ Matije Čopa Kranj, OŠ Simona Jenka Kranj (Center), PŠ Simona Jenka Kranj (Prmskovo), PŠ Simona Jenka Kranj (Trstenik), OŠ Staneta Žagarja Kranj, OŠ Stražišče Kranj (spomenik državnega pomena);
- vrtci: VVZ Čirče, VVZ Čebelica, VVZ Janina, VVZ Mojca, VVZ Najdihojca, VVZ Ostržek, VVZ Sonček, VVZ Biba, VVZ Kekec, VVZ Ježek;
- ostalo: Glasbena šola Kranj (Trubarjev trg), Gorenjski muzej - Mestna hiša, Prešernova hiša, Center premične dediščine - Savska 34 (DUO), Prešernovo gledališče Kranj, Zobna poliklinika v Kranju in zdravstvena postaja Stražišče, stavba MOK z Ravnikarjevimi dvoranami (kulturni spomenik državnega pomena)

Ključne ugotovitve:

+	-
<ul style="list-style-type: none"> - sodobna in zmogljiva čistilna naprava (konec 2015) - atraktivna krajinska podoba, sotočje rek s kanjoni, številne naravne vrednote in Natura 2000 - skrb za energetske učinkovitost javnih objektov 	<ul style="list-style-type: none"> - manjkajoče kanalizacijsko omrežje na območju Mlake, Britofa in v aglomeracijah pod 2000 PE - neurejene zaledne vode (Stražišče) - zastarelost vodovodnega omrežja
Razvojni izzivi	
<ul style="list-style-type: none"> - zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in PM10 - pametno in trajnostno upravljanje z naravnimi viri (odpadki, voda, zavarovana območja ...) - upravljanje z naravnimi viri in prilagajanje podnebnim spremembam 	

4. Prebivalci in socialna vključenost

Strokovne podlage:

- Statistični podatkovni portal SURS
- Zdravstveni portal NIJZ
- Regionalni razvojni program Gorenjske 2014-2020, RRA Gorenjske, BSC, poslovno podporni center, d. o. o., Kranj, sprejet na 9. seji Razvojnega sveta gorenjske regije in na 2. seji Sveta gorenjske regije 3. 6. 2015
- Regijski izvedbeni načrt na področju socialnega varstva 2014-2016 za Gorenjsko statistično regijo, CSD Kranj, 5. 6. 2015 (Svet MOK se je z dokumentom seznanil na 3. seji 28. 1. 2015)

4.1. Demografski trendi

→ **Kranj je eno redkih mest s pozitivno demografijo. Prebivalstvo v MOK je v zadnjih sedmih letih naraščalo.**

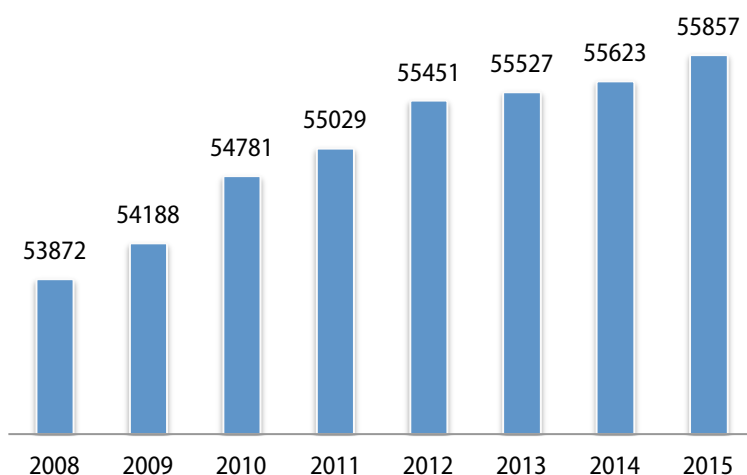
Julija 2015 je v MOK prebivalo 55.857 prebivalcev, kar predstavlja 2,7 % prebivalcev Slovenije in 27,4 % prebivalcev Gorenjske.

V obdobju 2008-2015 MOK beleži povprečno 0,5 % letno rast prebivalstva, kar je več kot v povprečju v Sloveniji in v preostalih mestnih občinah, razen Ljubljane in Maribora. Rast je bila predvsem posledica naravnega prirasta v letih 2008-2014 (med 206 in 262 oseb letno) in pa predvsem posledica visokih migracij iz tujine v letih med 2007 in 2009.

Od gospodarske krize naprej je priliv iz tujine nižji (leta 2014: 80 oseb), zaradi številnih medobčinskih migracij pa je negativen skupen selitveni saldo. Za načrtovanje razvoja je pomembna ugotovitev, da Kranj skozi celotno opazovano obdobje (2015-2000) beleži tudi negativni selitveni prirast v medobčinskih migracijah. To pomeni, da se več Kranjčanov odloča za selitve v druge občine kot je priliva iz drugih slovenskih okolij v Kranj. Kljub temu naravni prirast ostaja stabilen. Posledica ugodne naravne rasti v zadnjih sedmih letih je povečanje števila mladih do 14 let za kar 17, %.

→ **Naraščata tako mestno in podežljsko prebivalstvo**

Prebivalstvo narašča tako na urbanem kot na podežljskem območju, s tem, da je bila rast prebivalstva v opazovanem obdobju na podežljskih območjih še nekoliko intenzivnejša (4,9% v sedmih letih) kot na urbanem (3,3% v 7 letih). V sedmih letih se je mestna občina tako povečala za 1.985 prebivalcev, za 1.337 v mestnem območju in 648 na podežljskem območju. V zadnjem letu beleži MOK povečanje za 234 prebivalce (glej tabelo):

Slika 3 Gibanje števila prebivalstva MOK med letoma 2008 in 2015

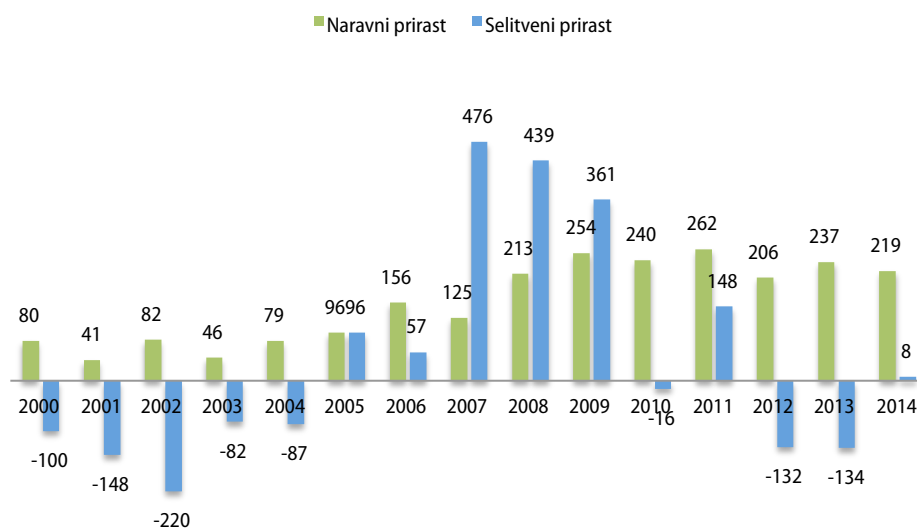
Vir: SURS

Tabela 3 Gibanje števila prebivalcev po urbanih in podeželskih naseljih MO Kranj med leti 2008 in 2015

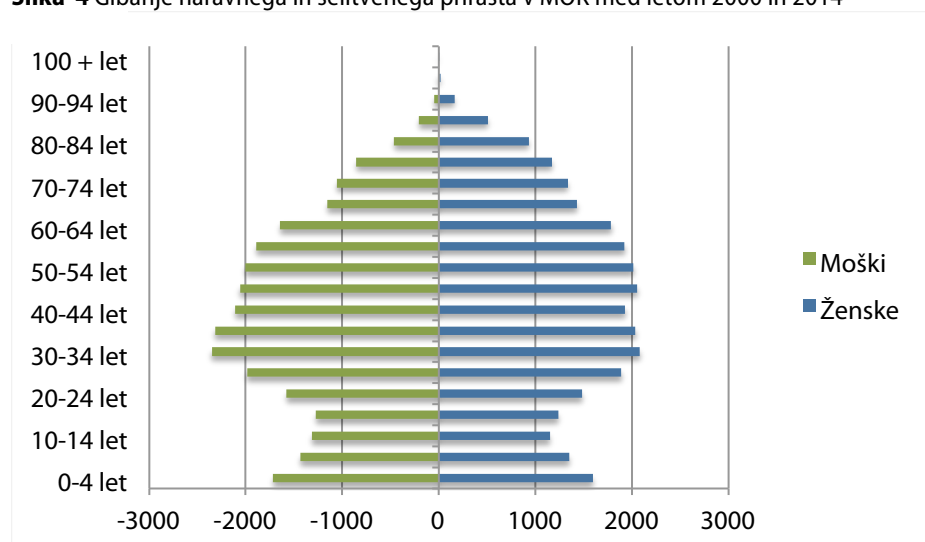
Teritorialna enota/leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Razlika 2015-2008	Indeks 2015/2008
SLOVENIJA	2025866	2032362	2046976	2050189	2055496	2058821	2061085	2062874	37008	101,8
KRANJ	53872	54188	54781	55029	55451	55527	55623	55857	1985	103,7
Urbana območja	40592	40859	41335	41479	41686	41726	41780	41929	1337	103,3
% urbano	75,3%	75,4%	75,5%	75,4%	75,2%	75,1%	75,1%	75,1%		
Kranj	36071	36357	36781	36874	37129	37151	37223	37373	1302	103,6
Britof	1798	1831	1900	1908	1916	1937	1898	1927	129	107,2
Hrastje	1046	1037	1034	1051	1035	1040	1030	1013	-33	96,8
Kokrica	1677	1634	1620	1646	1606	1598	1629	1616	-61	96,4
Podeželjska obm.	13280	13329	13446	13550	13765	13801	13843	13928	648	104,9
% podeželjsko	24,7%	24,6%	24,5%	24,6%	24,8%	24,9%	24,9%	24,9%		
Babni Vrt	55	57	60	60	59	58	54	51	-4	92,7
Bobovek	142	140	140	139	138	136	137	126	-16	88,7
Breg ob Savi	447	461	475	489	497	512	497	492	45	110,1
Čadovlje	103	101	98	97	105	101	110	111	8	107,8
Čepulje	36	33	32	38	38	42	42	42	6	116,7
Golnik	1058	1057	1030	1063	1095	1073	1103	1117	59	105,6
Goriče	367	372	370	362	371	367	372	366	-1	99,7
Ilovka	60	63	65	66	68	72	70	67	7	111,7
Jama	233	235	247	239	242	235	244	257	24	110,3
Jamnik	42	42	42	40	39	39	38	37	-5	88,1
Javornik	61	60	61	65	65	70	68	67	6	109,8
Lavtarski Vrh	29	26	26	25	24	23	22	21	-8	72,4
Letenice	110	110	120	115	116	115	121	120	10	109,1
Mavčiče	434	446	448	443	461	458	458	468	34	107,8
Meja	22	29	30	24	23	28	31	36	14	163,6
Mlaka pri Kranju	1614	1619	1619	1566	1599	1596	1591	1587	-27	98,3
Nemilje	74	80	82	80	89	88	82	83	9	112,2
Njivica	30	30	29	31	32	32	33	33	3	110,0
Orehovlje	187	189	188	187	187	176	175	168	-19	89,8
Pangršica	74	76	78	79	77	71	73	77	3	104,1
Planica	18	22	23	22	23	22	23	22	4	122,2
Podblica	117	116	117	118	115	117	118	110	-7	94,0
Podreča	516	503	507	521	549	551	536	530	14	102,7
Povlje	36	34	35	37	41	42	40	41	5	113,9
Praše	221	219	220	214	215	202	206	209	-12	94,6
Predoslje	974	973	996	989	985	985	962	978	4	100,4
Pševo	72	63	62	73	88	91	95	99	27	137,5
Rakovica	86	84	88	91	94	90	98	93	7	108,1
Spodnja Besnica	897	896	897	905	890	904	910	921	24	102,7
Spodnje Bitnje	266	264	267	280	276	278	279	274	8	103,0
Srakovlje	99	98	96	91	102	107	107	104	5	105,1
Srednja vas – Goriče	80	85	79	82	80	81	83	82	2	102,5
Srednje Bitnje	575	581	585	579	571	553	579	593	18	103,1

Teritorialna enota/leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Razlika 2015-2008	Indeks 2015/2008
Suha pri Predosljah	235	244	247	237	237	248	237	239	4	101,7
Sveti Jošt nad Kranjem	4	4	0	0	0	0	0	0	-4	0,0
Šutna	447	433	440	444	466	463	469	469	22	104,9
Tatinec	62	61	63	64	67	62	63	65	3	104,8
Tenetiše	393	401	393	397	404	417	412	408	15	103,8
Trstenik	336	339	362	375	390	422	420	434	98	129,2
Zabukovje	79	78	76	77	84	88	85	87	8	110,1
Zalog	105	108	104	112	109	118	116	115	10	109,5
Zgornja Besnica	736	741	786	789	801	802	798	812	76	110,3
Zgornje Bitnje	1349	1373	1391	1480	1482	1516	1537	1555	206	115,3
Žablje	36	35	33	33	32	29	26	36	0	100,0
Žabnica	363	348	339	332	339	321	323	326	-37	89,8

Vir: SURS

Slika 4 Gibanje naravnega in selitvenega prirasta v MOK med letom 2000 in 2014

Slika 5 Starostna piramida za MOK Kranj, julij 2015

Vir: SURS

→ Proces staranja prebivalstva

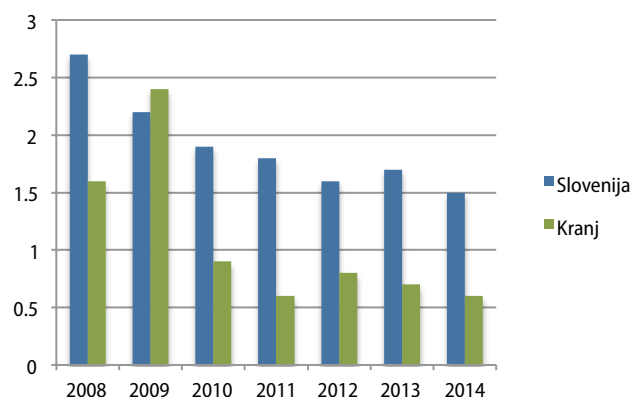
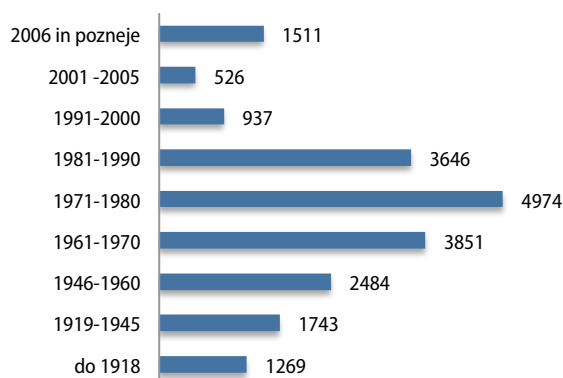
Po drugi strani se nadaljuje splošen proces staranja prebivalstva. **V MOK je po podatkih SURS v letu 2015 9.697** starejših od 65 let in 8.777 mlajših od 15 let. Število starih 65 let in več je zadnjih sedmih letih naraslo za 12,1 %. V zadnjih sedmih letih se je na račun visoke rodnosti indeks staranja v MO Kranj nekoliko izboljšal, saj je leta 2013 znašal 110,5 (Slovenija 121,4). Posledično se zvišuje povprečna starost prebivalcev MOK, ki se je povišala iz 40,8 leta 2008 na 41,7 julija 2015. Kljub temu je še vedno nižja kot v Sloveniji (2015H1 – 42,5 let).

Posledice demografskih gibanj se odražajo v povečanih potrebah po javnih storitvah, tako po prostoru v vrtcih, stanovanjih, kot na drugi strani po oskrbi starejših oseb.

4.2. Dostopnost stanovanj in stanovanjske soseske

→ Slaba dostopnost stanovanj

Po podatkih SURS je bilo leta 2011 v MO 20.748 stanovanj, kar je 1.725 več kot po popisu stanovanj leta 2002. Struktura stanovanj glede na leto gradnje pokaže, da je kar 60 % stanovanjskega fonda iz obdobja 1960-1990, kar priča o veliki potrebi po energetskih prenovah. Po letu 2006 je bilo zgrajenih 1.511 ali 7 % vseh stanovanj. V času konjunktura je bilo v Kranju zgrajenih več stanovanjskih objektov, v katerih so stanovanja po podatkih nepremičninskih agencij v glavnem prodana. Zaradi recesije nedokončanih ali nepričetih stanovanjskih gradenj je v mestu še nekaj (npr. Kozolci). Po letu 2008 se je dinamika gradenj v MOK močno znižala, kar kaže tudi število izdanih gradbenih dovoljenj na 1000 prebivalcev (slika

Slika 6 Število gradenj stanovanj v MO Kranj glede na leto gradnje

Vir: SURS

Slika 7 Število izdanih gradbenih dovoljenj na 1000 prebivalcev

Vir: SURS

MOK ima skupaj v lasti 379 neprofitnih in 65 tržnih stanovanj. Od leta 2012 dalje, ko je bil zadnji javni razpis, je bilo dodeljenih 24 neprofitnih stanovanj, 253 proslincev še čaka na neprofitno stanovanje. V vmesnem času pa so v občini nastale nove potrebe po neprofitnih stanovanjih. Mestna občina sofinancira tržne najemnine za najšibkejše skupine prebivalstva, nima pa lastnih finančnih virov za gradnjo neprofitnih stanovanj. V takšnih okoliščinah so v primerjavi z ostalimi družbenimi skupinami prebivalstva še posebej ranljivi mladi in materialno ogrožene družine. Razmere na trgu kljub številnim dražbam stanovanj niso naklonjene mladim, saj ni rednih zaposlitev, posledično ne tudi kreditov ob še vedno previsokih izhodiščnih cenah nepremičnin.

→ Kranj ima velike stanovanjske soseske

Urbani del Kranja ima nekaj večjih strnjjenih in gosto poseljenih večstanovanjskih sosesk, ki so posledica naglega industrijskega razvoja Kranja v 70 in 80-letih. Danes se soseske Kranja (Planina, Zlato polje, Drulovka, Vodovodni stolp ...) srečujejo s specifičnimi prostorsko-socialnimi problemi. **Soseska Planina z 12.500 prebivalci, 52 ha odprtih površin in 140 večstanovanjskimi zgradbami je ena največjih urbanih sosesk v slovenskih mestih in je značilno multikulturna. Z novimi življenjskimi navadami in generacijskimi spremembami se v soseski srečujejo z različnimi problemi:** pomanjkanje parkirišč,

pomanjkanje igrišč in površin za igro otrok in mladine, zmanjševanje zelenih površin, socialni konflikti in mladinsko prestopništvo, potrebe starejših prebivalcev, brezposelnost in socialne stiske, energetska potratnost objektov, težave z vzdrževanjem stavbnega fonda in zelenih površin, neurejeno lastništvo zunanjih površin. Zaradi vsega navedenega soseseo Planina uvrščamo med območja s funkcionalno in socialno degradacijo.

4.3. Socialno varstvo in zdravje

→ Delujoča mreža izvajalcev socialnovarstvenih storitev in programov

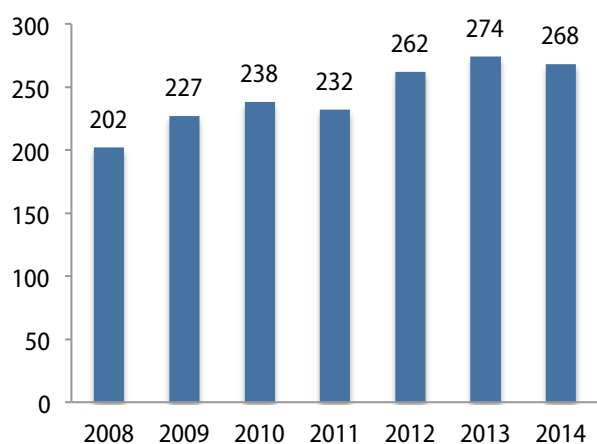
MOK ima razvito okolje socialno-varstvenih programov tako znotraj javnih **izvajalcev storitev in programov socialnega varstva kot tudi nevladnih organizacij**. V spodnji preglednici so predstavljeni razpoložljivi socialni programi za posamezne ciljne skupine v MOK.

Po podatkih izvajalcev so se v času gospodarske krize povečale socialne stiske posameznikov in družin. Vsaj polovica trenutno materialno ogroženih se poleg materialne ogroženosti sooča še z drugimi težavami: stanovanjske težave, kronična obolenja, dolgotrajna brezposelnost, težave z odvisnostjo, duševne težave, težave v družinskih odnosih ... Mesto zaznava tudi večji priliv oseb iz drugih okolij, še zlasti albanskih družin, ki potrebujejo njim prilagojene oblike socialne integracije.

Tabela 4 Pregled dostopnosti socialno-varstvenih programov po ranljivih ciljnih skupinah v MOK

Ranljiva skupina	Socialna storitev	Izvajalec
Starejši	Pomoč in oskrba na domu: osebe, ki so socialno izključene ali potrebujejo podporo in pomoč v vsakodnevem življenju	Dom upokojencev Kranj: v letu 2014 268 uporabnikov
	Individualno družabništvo Medgeneracijsko druženje in učenje	Medgeneracijsko središče, ki ga upravlja Ljudska univerza Kranj
	Skupina za samopomoč za starejše ljudi	
	Namestitvene zmogljivosti v domovih za starejše z dnevnim varstvom Varovana stanovanja	Dom upokojencev Kranj: kapaciteta 211 (čakalna doba 2 leti za dvoposteljne sobe in ljudi z demenco, za enoposteljne sobe je čakalna doba daljša od 2 leti), število mest dnevnega varstva: 20
Osebe s posebnimi potrebami	Delovna rehabilitacija	VDC KRANJ in koncesionarji CENTER KORAK, Kranj; VDC, SONČEK Kranj
Otroci in mladostniki	Programi za otroke in mladoletnike, prikrajšane za normalno družinsko življenje ter programi, namenjeni otrokom in mladostnikom s težavami v odraščanju	Dnevni center za otroke in mladostnike (mladinski center Škrlovec je leta 2014 beležil v poprečju 16 uporabnikov na dan) Specialistični terapevtski program za posameznike, pare in družine Kranj
Žrtve nasilja	Programi za preprečevanje nasilja, obravnavo žrtev nasilja in programi za delo s povzročitelji nasilja	Varna hiša Gorenjske
Brezdomci	Programi za brezdomce	Zavetišče za brezdomce Kranj (v letu 2014 beleži povprečno 23 uporabnikov na dan) Razdelilnica hrane v Kranju (v letu 2014 beleži povprečno 93 uporabnikov na dan)
Zasvojenost	Programi na področju preprečevanje zasvojenosti:	Center za pomoč, terapijo, socialno rehabilitacijo in reintegracijo svojcev Kranj (7 uporabnikov/mesec v 2014) Stanovanjska skupnost Katapult Kranj 5 klubov zdravljenih alkoholikov LAS na področju zasvojenosti
Osebe in družine v socialni stiski	Osebe in družine s socialnimi stiskami	Program Socialne vključenosti posebej ranljivih skupin Kranj,

Ranljiva skupina	Socialna storitev	Izvajalec
		Socialna samopostrežna za mlade
	Denarna pomoč	Leta 2014: 447 izdanih odločb, 336 odobrenih Leta 2013: 350 izdanih odločb, 256 odobrenih
Osebe s težavami v duševnem zdravju	Programi na področju duševnega zdravja:	ŠENT, slovensko združenje za duševno zdravje, dnevni centri Kranj, OZARA, nacionalno združenje Za kakovost življenja, Humana, združenje svojcev pri skrbi za mentalno zdravje, stanovanjska skupina Novi Paradoks
Invalidi	Programi za podporno bivanje invalidov in drugi specializirani programi za organizacijo in spodbujanje neodvisnega življenja invalidov:	Medobčinsko društvo AURIS (gluhi in naglušni), Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih, programi za osebe po možganski poškodbi glave Kranj, Program zaposlitvene rehabilitacije CenterKontura d.o.o. Kranj

Slika 8 Število upravičencev do pomoči na domu v MOK po letih
Vir: MOK

→ Dostopno zdravstvo

V Kranju kot regijskem središču se koncentrirajo različne zdravstvene službe, zato je dostopnost do zdravstvene oskrbe merjena v številu zdravnikov na 1000 prebivalcev v MOK v večini primerov nad slovenskim povprečjem. Dostopnost do zdravstvenih storitev MOK zagotavlja v okviru javne zdravstvene mreže in prek koncesionarjev. Na primarni ravni zdravstveno dejavnost opravlja osnovno zdravstvo Gorenjske v okviru Zdravstvenega doma Kranj, v katerega sta združeni zdravstvena in zobozdravstvena dejavnost. Tako zdravstvena kot lekarniška dejavnost nimata ustreznih prostorov za širjenje svoje dejavnosti. Na sekundarni in terciarni ravni delujeta BGP Kranj in KOPA Golnik, v Kranju pa sta prisotni tudi dve enoti zavodov na področju javnega zdravja (Območna enota NIJZ Kranj in Lokacija Kranj NLZOH).

Bolj kot na dostopnost do storitev izvajalci zdravstvenih programov opozarjajo na slabšo odzivnost prebivalcev mestnega okolja na preventivne programe.

Tabela 5 Primerjava dostopnosti do zdravstvenih storitev

	SLO	Gorenjska	MO Kranj	UE Kranj
Zdravnik/ leto	2013	2013	2013	2013
Št. zdravnikov /1000 prebivalcev	2,7	2	3,0	2,2
Št. zdravnikov zaposlenih v zdravstvu /1000 preb.	2,6	2	3,0	2,2
% zdravnikov zaposlenih v bolnišnicah	53,2	47,7	44,0	41,1
Št. zaposlenih zdravnikov v Osnovnem zdravstvu /1000	0,9	0,9	1,3	1,0
Št. zobozdravnikov /1000	0,7	0,6	0,7	0,6

	SLO	Gorenjska	MO Kranj	UE Kranj
Št. zobozdravnikov zaposlenih v zdravstvu /1000	0,6	0,6	0,7	0,6
Št. farmacevtov /1000	0,6	0,6	0,9	0,7
Št. Farmaceutov, zaposlenih v zdravstvu /1000	0,6	0,6	0,9	0,7
Št. medicinskih sester (srednje, višje in visoke) /1000	8,4	6,5	8,0	6,2
Št. medicinskih sester (višje in visoke) /1000	2,4	2	2,8	2,0
Št. medicinskih sester (srednje) /1000	6,1	4,5	5,3	4,3
% medicinskih sester zaposlenih v bolnišnicah	50,7	47,2	52,7	46,5
Št. dipl. babil /100.000	6,3	11,8	27,0	18,6

Vir: NIJZ, Enota Kranj

Ključne ugotovitve:

+	-
<ul style="list-style-type: none"> - ugodni demografski trendi glede na Slovenijo - pestra mreža, ponudba programov, dogodkov in zmogljivosti NVO s področja socialnega varstva in mladine - raznovrstna ponudba socialnih in zdravstvenih storitev (primarna in sekundarna raven) - medgeneracijski center 	<ul style="list-style-type: none"> - rast potreb po oskrbi starejših v domačem okolju - integracija tujcev v življenje lokalne skupnosti - neustrezni, zastareli in energetsko potratni objekti: OŠ, glasbena šola, vrtci, športni objekti - pomanjkanje prostora za širjenje in razvoj zdravstvene in lekarniške dejavnosti - povečevanje socialnih stisk - pomanjkanje neprofitnih stanovanj
Razvojni izzivi	
<ul style="list-style-type: none"> - zagotavljanje spodbudnega okolja za bivanje mladih in mladih družin - spreminjanje življenjskega sloga 	

5. Gospodarstvo in znanje

Strokovne podlage:

- Statistični podatkovni portal SURS
- Podatki AJPEŠ o poslovanju gospodarskih družb
- Regionalni razvojni program Gorenjske 2014-2020, RRA Gorenjske, BSC, poslovno podporni center, d. o. o., Kranj, sprejet na 9. seji Razvojnega sveta gorenjske regije in na 2. seji Sveta gorenjske regije 3. 6. 2015

5.1. Podjetništvo, poslovno – inovacijsko okolje in delovna mesta

→ Izguba več kot 2.500 delovnih mest med 2008 in 2014

Gospodarska kriza je močno vplivala na gospodarstvo in trg dela v mestni občini Kranj. Do leta 2008 je MO Kranj beležila rast števila delovno aktivnih prebivalcev in kot regijsko zaposlitveno središče ohranjala relativno stabilno in visoko število delovnih mest (+/- 200 delovnimi mest). Tako je bilo v MO Kranj leta 2008 23.173 delovno aktivnih prebivalcev in 25.114 delovnih mest. Leta 2014 je bilo v MO Kranj 22.552 vseh delovnih mest (zmanjšanje za 2.562 glede na leto 2008) in marca 2015 22.909 delovno aktivnih prebivalcev (povečanje za 264). Presežek delovnih mest nad delovno aktivnimi prebivalci je še leta 2008 občino uvrščal med t.i. delovne občine, medtem ko je danes po tolikšni izgubi delovnih mest Kranj zaposlitveno-bivanjska občina. Prihodki gospodarskih družb so se po podatkih AJPEŠa med letoma 2012 in 2008 znižali za 15%, število zaposlenih pri njih pa kar za 21%.

→ Več malih podjetij, nižji prihodki in število zaposlenih

Leta 2008 je 1.698 gospodarskih družb s 14.535 zaposlenimi ustvarilo 2.136,6 mio EUR prihodkov. Leta 2014 je bilo v MOK delujočih več gospodarskih družb (1.857), v katerih je bilo manj zaposlenih (12.366), skupen obseg prihodkov pa se je v primerjavi z letom 2008 znižal na 1.789,6 mio EUR.

Samostojnih podjetnikov je bilo leta 2008 1.595, pri njih pa 1.337 zaposlenih, njihovi skupni prihodki pa so znašali 133,5 mio EUR. Tako kot povsod v Sloveniji je tudi v MOK v zadnjem obdobju poraslo število samostojni podjetnikov. Leta 2014 jih je po podatkih AJPEŠ-a v MOK delovalo 1.822, pri njih pa je bilo 945 zaposlenih. Skupni prihodki s.p.-jev so leta 2014 v primerjavi z letom 2008 znižali na 122 mio EUR.

Upad poslovne dejavnosti je največji v industriji oz. predelovalni dejavnosti, kjer se je število delovnih mest med letoma 2012 in 2008 znižalo za 1.976 oz. 25 %, obseg prihodkov pa je upadel za 26%. Pomembnejši upad zaposlenih beleži še sektor gradbeništva (762). Znotraj gospodarskih družb predelovalna dejavnost industrija (gume, elektrotehnična, telekomunikacije ...) ustvari le še 45 % vseh prihodkov kranjskega gospodarstva (leta 2006 še 60 %).

V 9 zadrugah je bilo leta 2014 zaposlenih 94 ljudi, njihovi prihodki pa so znašali 49,14 mio EUR.

→ 42% zaposlenih že v malih in mikro podjetjih, 58% zaposlenih v velikih in srednje velikih podjetjih

Posledice krize se odražajo tudi v velikostni strukturi kranjskih podjetij. V obdobju 2007 - 2014 se je povečalo število mikro in malih podjetij za 22 %. Leta 2014 je bilo v 1.814 mikro in malih podjetjih 5.195 ali 42 % vseh zaposlenih v gospodarskih družbah (leta 2007 1.488 s 34 % oz. 5.210 zaposlenimi). Po drugi strani je bilo leta 2007 v MO Kranj 29 velikih in 19 srednje velikih podjetij z 9.817 oz. 65 % zaposlenimi, leta 2014 pa je še 22 velikih in 21 srednjih podjetij s 7.172 zaposlenimi (58 %). Največja podjetja s sedežem v MOK po številu zaposlenih in prihodkih v letu 2014 so: Goodyear Dunlop Sava Tires d.o.o., Savatech, d.o.o., Elektro Gorenjska d.d., Iskraemeco, d.d.

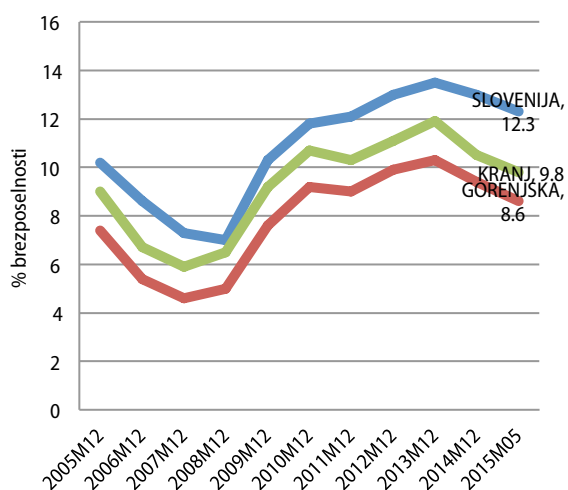
Po drugi strani podatki o številu podjetij/1000 prebivalcev pokažejo na (malenkost) bolj ugodno podjetniško klimo v Kranju v primerjavi z regijo in državo: MO Kranj 89, Gorenjska 87 in Slovenija 88 podjetij/1.000 prebivalcev leta 2013. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da urbana središča že zaradi svojih funkcij po pravilu privlačijo večjo gostoto podjetij kot manjše občine.

→ **Perspektivne dejavnosti: osrednja IKT in z njo povezane storitvene dejavnosti**

Kranj je tradicionalno tehnološko mesto. Kljub obsežnemu prestrukturiranju nekaterih panog pa elektrotehnične, telekomunikacijske in informacijske dejavnosti ostajajo med bolj propulzivnimi. Na temelju znanj in kompetenc nekdanje IKT industrije se je v mestu in okolici v zadnjem desetletju uveljavilo več malih in srednjih podjetij. V Kranju deluje Fakulteta za organizacijske vede, panogo podpirajo tudi srednje in višje šole na področju informacijskih tehnologij. Z oblikovanjem Razvojnega centra za IKT tehnologije pri Iskratelu je panoga pridobila še manjkajoče inovacijsko okolje, v katerem se spodbuja nastajanje start-up-ov in rast obstoječih tehnoloških podjetij. IKT panoga, v kolikor bi bila še bolj medsebojno povezana in vpeta v raziskovalno okolje, bi lahko predstavljala impulz za zagon Kranja kot pametnega mesta.

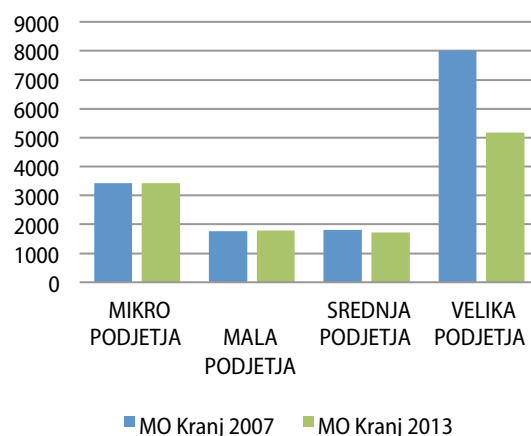
→ **Širokopasovno omrežje**

Dostopno in visokozmogljivo (hitrosti 100 Mb/s) širokopasovno omrežje je eden ključnih dejavnikov kakovosti in konkurenčnosti mesta. V ožjem mestnem območju je omrežje dobro razvito, čeprav še ne dosega ciljnih zmogljivosti predpisanih z Digitalno Agendo EU do leta 2020. Zmogljivost omrežja je bolj kritična v primestnih naseljih, medtem ko nekatera hribovska podeželjska naselja območja (pr. Jamnik, Podblica, Pševo ...) še vedno nimajo kakovostnega dostopa do širokopasovnega omrežja. V izdelavi je analiza in strategija gradnje širokopasovnega omrežja visoke zmogljivosti za območje MOK, ki bo služila kot podlaga za TUS.

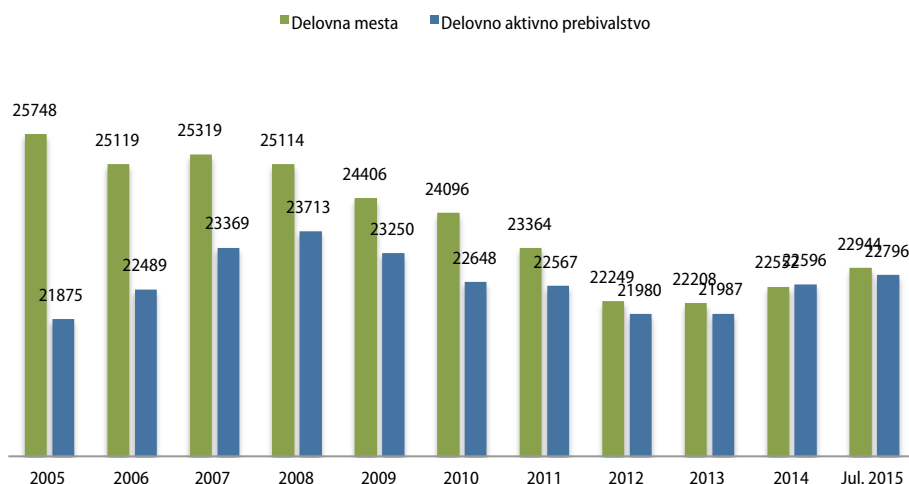
Slika 9 Gibanje stopnja registrirane brezposelnosti med leti 2005 in 2015

Vir: SURS

Slika 10 Število zaposlenih glede na velikost podjetja med leti 2007 in 2013 v MOK

Vir: AJ PES

Slika 11 Delovna mesta v MOK in delovno aktivno prebivalstvo s prebivališčem v MOK med 2005 in 2015

Vir: SURS

→ Socialno podjetništvo

Zadruga so uveljavljena oblika povezovanja kmetov, medtem, ko je socialno podjetništvo nova oblika delovanja, ki temelji na socialnih in trajnostnih vrednotah ter je v Kranju vse bolj prisotna. Največ izkušenj na tem področju ima Fundacija Vincenca Drakslerja, v registru socialnih podjetij MDDSC pa sta zabeleženi še dve drugi socialni podjetji (Zavod Carnus in Center Stonoga).

→ Plačne in dodana vrednost malenkost nad slovenskim povprečjem

Povprečna dodana vrednost v gospodarskih družbah s sedežem v MOK je v letu 2014 znašala 39.344 EUR/zaposlenega, kar je nad slovenskim povprečjem (38.006 EUR).

Povprečna neto plača na zaposlenega v MO Kranj je leta 2014 znašala 1.022,17 EUR (leta 2008 929,06 EUR), kar je malo nad povprečjem Gorenjske (1000,93 EUR v letu 2014; 880,64 EUR v letu 2008) in Slovenije (1.005,41 EUR v letu 2014 in 899,80 EUR v letu 2008 EUR).

→ 9,8% brezposelnost, a se znižuje

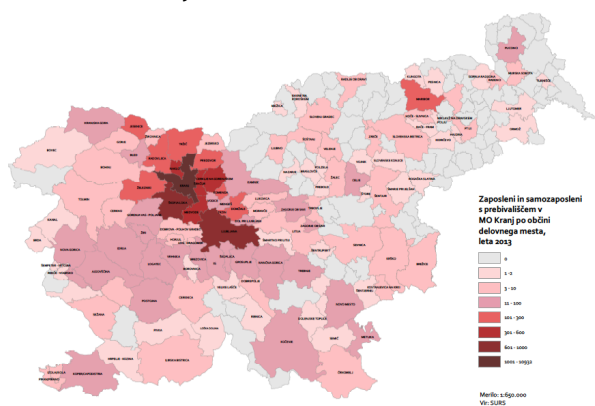
Posledica znatnega upada gospodarske aktivnosti je dvig brezposelnosti. Stopnja registrirane brezposelnosti v MOK konec leta 2008 znašala 6,5 % (1.404 oseb), v Sloveniji 7 %, na Gorenjskem 5 %. Maja 2015 je bilo v MOK 2.491 brezposelnih oseb. Z 9,8 % stopnjo brezposelnosti je MO Kranj nad gorenjskim (8,6 %), a pod slovenskim povprečjem (12,3 %). V zadnjem letu brezposelnost upada.

Med brezposelnimi je več žensk (52 %) kot moških. 48 % je brezposelnih že več kot leto dni, 28 % pa več kot 2 leti. Starostna struktura brezposelnih nekoliko odstopa od povprečja države. V MOK je več brezposelnih v starostnih skupinah 55-59 let (18 %), 50-54 let (14 %), 25-29 let (13 %) in 30-34 let (13 %); v Sloveniji je največ brezposelnih v starostnih skupinah od 25-29 let (15 %) in 55-59 let (15 %).

→ 5.542 ali 25% vseh delovno aktivnih Kranjčanov dela v Ljubljani

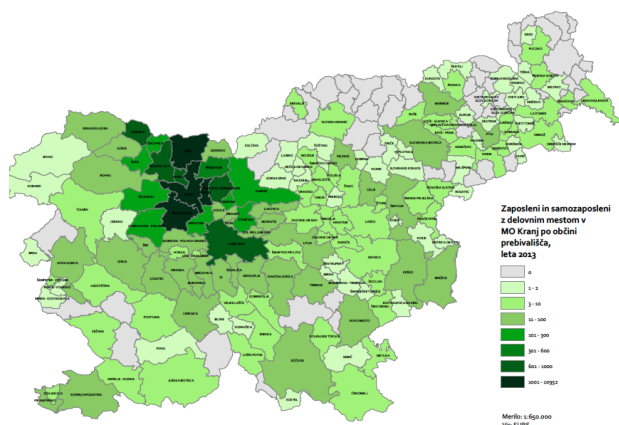
Polovica delovno aktivnih Kranjčanov se je v letu 2014 na delo vozila izven Kranja, med njimi 5.542 oseb ali 25 % vseh v Ljubljano. Zaradi upada delovnih mest znotraj občine se je v zadnjih letih še povečalo število Kranjčanov, ki se na delo vozijo v druge občine. Konec leta 2000 je bilo v domači občini zaposlenih 13.554 ali 66 % Kranjčanov, leta 2006 12.802 oz. 57,8 %, leta 2014 pa le še 10.972 oz. 49,7 %.

Zaposlitveni migracijski tok prebivalcev iz Kranja gre pretežno v smeri Ljubljane, kamor se je v letu 2014 na delo vozilo že 5.542 oseb ali 25 % delovno aktivnega prebivalstva (leta 2006 20 % oz. 4.602), Škofje Loke (841 oseb), Nakla (551 oseb), Šenčurja (522 oseb) in Cerklj na Gorenjskem (546 oseb). V obratni smeri se je leta 2014 v Kranj na delo pripeljalo 11.172 oseb, največ iz občin Tržič (1.343), Šenčur (1.065), Škofja Loka (1.040), Ljubljana (1.005), Radovljica (896), Cerklje na Gorenjskem (728), Jesenice (668), Naklo (644) in Preddvor (508). Gre za kraje oddaljene od Kranja 15-30 minut vožnje.

Karta 18: Delovne migracije (kraj dela) občanov MOK v letu 2013

Vir: SURS, izdelal BSC Kranj

Karta 19: Delovne migracije iz drugih občin v Kranj v letu 2013

Vir: SURS, izdelal BSC Kranj

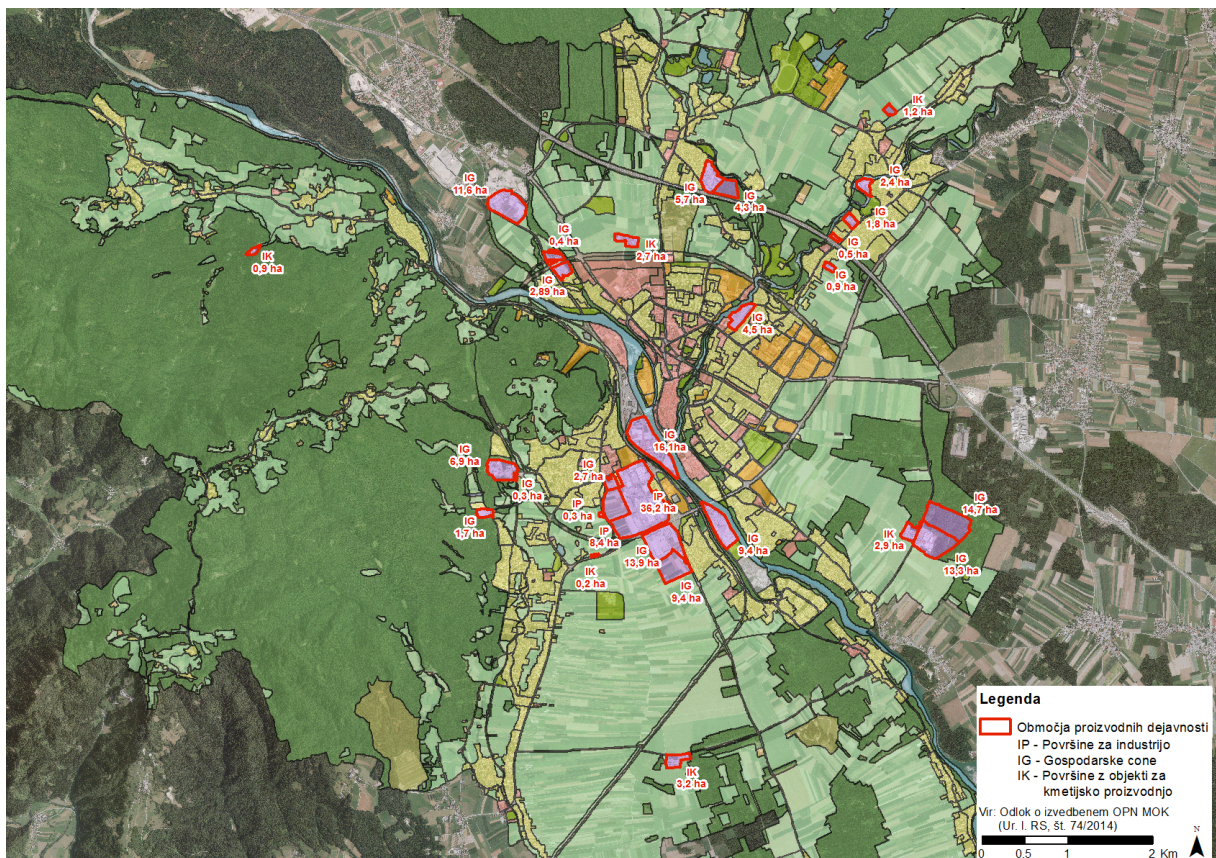
5.2. Poslovne lokacije v Kranju

Omejena ponudba poslovnih lokacij za rast domačih in privabljanje investitorjev od drugod je dolgoletna ovira gospodarskemu razvoju Kranja. Gre za več razlogov, ki so privedli v takšno situacijo:

- z razdelitvijo nekdanje občine je mesto Kranj izgubilo obsežne ključne vitalne gospodarske površine (kot npr. Poslovna cona Naklo) in razvojna jedra (kot sta mednarodno letališče, smučišče Krvavec);
- po dveh desetletjih gospodarske transformacije tradicionalne industrije so mestu ostale velike opuščene površine, ki zaradi razpršenega lastništva, stečajev in neustrezne gradnje niso primerna za hitro aktiviranje;
- mesto je obdano s kmetijskimi zemljišči, kamor je širjenje gospodarskih dejavnosti omejeno;
- v novem OPN so predvidene nekatere dodatne lokacije, vendar pa je njihova aktivacija povezana z visokimi stroški komunalnega opremljanja.

Analiza obstoječih površin, ki so v veljavnem OPN namenjene industrijskim in proizvodnim dejavnostim (IP), gospodarskim conam (IG) in intenzivnemu kmetijstvu (IK) pokažejo, da je v MOK trenutno 170 ha površin namenjenih industrijskim, proizvodnim, obrtnim, trgovskim, storitvenim, skladiščnim in poslovnim dejavnostim (oznaka IP + IG). Med njimi je 110 hektarjev že pozidanih, **60 ha pa nepozidanih površin**. Nepozidane poslovne lokacije so zelo razpršene po celotnem območju občine. Med največja nepozidana območja poslovnih con sodijo Labore sever in jug, Kokrica in Hrastje. Okrog 10 ha površin je opredeljenih za namene intenzivne kmetijsko-proizvodne rabe.

Naslavljanje tega vprašanja in vzpostavitev primerne modela upravljanja za aktivacijo degradiranih industrijskih površin kot tudi aktivacijo še nepozidanih lokacij primernih za gospodarski razvoj je eno od osrednjih izzivov TUS-a. Le z ustrežno ponudbo poslovnih lokacij (objektov, zemljišč) za različne perspektivne dejavnosti, vključno s kmetijstvom, bo mesto lahko nastopalo kot konkurenčna poslovna lokacija.

Karta 20 Območja proizvodnih dejavnosti po obstoječem OPN Kranj

Vir: MOK

5.3. Razvoj podeželja, kmetijstvo in zelene ekonomije

→ Zlivanje mesta in podeželja

Podeželski prostor v MOK je večnamenski, saj sega vpliv urbanizacije Kranja čez celo območje občine. Mesto in podeželje sta v primeru Kranja tesno zlita in funkcijsko povezana. Na podeželskem prostoru se srečujejo različne namembnosti in dejavnosti. Kranjsko podeželje ni več zgolj samo kmetijski prostor, čeprav prav kmetovanje ohranja kulturno krajino.

Za podeželski prostor je še posebej pomembna oskrbljenost z javnimi storitvami. V zadnjih letih KS opažajo ukinjanje pošt, bankomatov in zapiranje trgovin v manjših krajih (primer Mavčiče ..). MOK ohranja mrežo podružničnih šol (9) in večnamenskih objektov – domov, ki služijo kulturni, izobraževalni in drugim oblikam druženja občanov.

→ Kmetijska dejavnost na ravninskem območju se koncentrira in intenzivira

Primarna kmetijska dejavnost se je v zadnjih letih močno spremenila, saj se le-ta koncentrira in profesionalizira. Iz zadnjega popisa kmetijstva leta 2010 lahko ugotovimo, da se število kmetijskih gospodarstev v MO Kranj zmanjšuje (570 leta 2000, 493 leta 2010), povečuje pa se obseg kmetijskih gospodarstev. **Aprila 2015 je bilo registriranih 244 samozaposlenih kmetov**, decembra 2008 še 279. V evidenci kmetijskih gospodarstev MID je le-teh sicer več (maja 2014: 793). Povprečna starost nosilca MID pa je leta 2014 znašala 59,8 let.

V desetletnem obdobju med dvema popisoma se je povečala povprečna velikost kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo iz 7,5 ha leta 2000 na 8,7 ha leta 2010, zvišalo se je povprečno število glav živine na kmetijsko gospodarstvo iz 12,8 na 15,5 leta 2010, kakor tudi celoten obseg živinoreje (2000 7.294 GVŽ, 2010 7.622 GVŽ). 71% kmetijskih gospodarstev je leta 2010 proizvajalo za prodajo, 29 % za lastno pridelavo.

Pri obravnavi dejavnosti podeželskega prostora gre ločiti ravninski del (291 kmetijskih gospodarstev¹¹) od hribovskega (103) na območju Jošta, Besniške doline in območij v vznožju Kriške gore in Storžiča do gorsko višinskega območja (35), kamor sodijo Čepulje, Jamnik, Javornik, Lavtarski vrh, Planica in Podblica.

Na ravninskem delu Kranjsko-sorškega polja in območju Goriče–Letenice je kmetijska proizvodnja intenzivna, srečujemo se s pomanjkanjem kmetijskih površin za povečevanje in zaokroževanje kmetij. Intenzivno kmetijstvo na Kranjsko–sorškem polju ima zaradi gnojenja in uporabe fitofarmaceutskih sredstev lahko negativne posledice na tla, podzemne vode (monitoring kakovosti podzemne vode v letih 2004 in 2005 je na merilnih mestih Podreča in Žabnica pokazal presežne mejne vrednosti, ki kažejo na veliko uporabo fitofarmaceutskih sredstev)¹² in zrak (neprijetne vonjave), zato je potrebna pozornost in skrb za redno spremljanje stanja okolja.

Hribovito obrobno območje z omejenimi dejavniki ima ekstenzivno kmetijstvo, kjer se pojavljajo neobdelane površine, problem zaraščanja in ohranjanja poseljenosti.

→ Počasen prehod v ekološko kmetovanje in diverzifikacijo

Leta 2008 je ekološko kmetovalo 7 kmetij, leta 2015 pa 12 kmetij. Kljub pozitivnim tržnim trendom in subvencijam je interes zanj na strani kmetov nizek. **Število dopolnilnih dejavnosti na kmetijah narašča:** Leta 2008 je bilo registriranih 46 dopolnilnih dejavnosti, med njimi 10 za kisanje zelja, 8 za storitve s kmetijsko in gozdno mehanizacijo, 6 za predelavo lesa, 5 na področju turizma, 4 za predelavo sadja. Na kmetijah je bilo maja 2014 registriranih 64 dopolnilnih dejavnosti, med njimi 28 za predelavo hrane, kamor štejemo tudi izletniške kmetije, 14 za storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo, 11 za pridobivanje in prodajo energije iz obnovljivih virov in 5 za predelavo lesa.¹³

Pridelava lokalne hrane tako na ravninskem kot na hribovskem delu predstavlja notranji razvojni potencial MOK ter gospodarsko in zaposlitveno priložnost.

¹¹ Podatek Kmetijsko gozdarskega zavoda Kranj - oddane subvencije za leto 2006.

¹² Poročilo o stanju okolja v Mestni občini Kranj, Oikos, marec 2007

¹³ Podatek Upravne enote Kranj.

5.4. Dostop do znanja in izobraževalna mreža

→ **Vrtci in osnovnošolsko izobraževanje:** povečevanje generacij – dodatne potrebe po prostorih

V šolskem letu 2014/2015 je v predšolsko varstvo vključenih 2.336 otrok (1,05 % rast v primerjavi s preteklim letom), kar predstavlja 75,52 % vseh otrok MOK letnik 2008-2012. Povečane potrebe po prostoru v vrtcih MOK zagotavlja s podeljevanjem koncesij zasebnim pobudam. V MOK tako poleg javnega zavoda vrtca s 95 oddelki deluje tudi 8 vzgojno-varstvenih enot pri 5 OŠ z 28 oddelki, 3 zasebni vrtci s 7 oddelki in 2 zasebna vrtca s koncesijo s 4 enotami s skupaj 6 oddelki.

Tabela 6 Zmogljivosti posameznih enot vrtcev v MOK

Vrtec	Št. kapacitet	Št. vseh otrok	Št. otrok iz MOK
Kranjski vrtci (javni zavod)	1722	1650	1576
Vrtec pri OŠ Orehek	200	190	185
Vrtec pri OŠ Simona Jenka	100	98	94
Vrtec pri OŠ Predoslje	67	67	67
Vrtec pri OŠ Simona Jenka	64	64	64
Vrtec pri OŠ Stražišče	135	129	119
Zasebni vrtec Vila Mezinček - koncesijski oddelek	14	ni podatka	12
Zasebni vrtec Vila Mezinček - sofinanciran oddelek	19	ni podatka	16
PE Pri Dobri Tinci - koncesijski oddelek	14	ni podatka	13
PE Pri Dobri Evi - koncesijska oddelka	28	ni podatka	26
PE Pri Dobri Lučki - koncesijska oddelka	33	ni podatka	26
Zavod za kreativno varstvo pri Dobri teti - sofinanciran zasebni oddelek	ni podatka	ni podatka	19
Baragov vrtec - zasebni vrtec	81	ni podatka	73
SKUPAJ (stanje oktober 2015)	2477		2290

Vir: MOK na podlagi podatkov vrtcev

V občini v šolskem letu 2014/2015 deluje 8 osnovnih šol z 9 podružničnimi šolami, 1 osnovna šola s prilagojenim programom, 1 glasbena šola in 1 ljudska univerza za izobraževanje odraslih, katerih ustanovitelj je MOK. Osnovno šolo v šolskem letu 2014/2015 obiskuje 5.051 učencev, medtem, ko je v letu prej obiskovalo 4.667 učencev. V osrednjem urbanem delu MOK, kjer je prišlo do večjih stanovanjskih gradenj in kjer je občutiti tudi največji priliv oseb iz tujine, je stiska z osnovnošolskim prostorom največja.

Projekcija populacije osnovnošolskih otrok po osnovnih šolah v MOK kaže, da se število učencev v osnovnih šolah v Mestni občini Kranj generalno gledano močno povečuje, s 4.755 učencev v 222 oddelkih v tekočem šolskem letu 2014/15 na **5.888 učencev v 260 oddelkih v šolskem letu 2020/21**, kar predstavlja 23,8 % porast v številu učencev. Analiza potreb po dodatnih šolskih prostorih v MOK glede na število otrok po posameznih šolskih okoliših do šolskega leta 2020/2021 predlaga izvedbo najnujnejših ukrepov, pri katerih bi z aktivacijo praznih objektov srednjih šol ter manjšimi preureditvami OŠ tekom energetskih sanacij lahko zagotovili ustrezne manjkajoče prostore za povečan vpis v naslednjih letih.

Po drugi strani ugotavljamo podhranjenost osnovnih šol z informacijsko opremo ter posledično njihovo uporabo v učnem procesu. V povprečju imajo šole le 2-3 računalniški učilnici, medtem, ko imajo tablične računalnike le na eni od osmih šol za skupino enega razreda. Večina učiteljev ima lastne računalnike, oprema s tablicami med učitelji je skromna.

Tabela 7 Zmogljivosti posameznih enot vrtcev v MOK

ŠOLA	ŠT. RAČUNALNIKOV ZA UČENCE	ŠTEVILO TABLIC ZA UČENCE	ŠT. RAČUNALNIKOV ZA UČITELJE	ŠTEVILO TABLIC ZA UČITELJE	ŠTEVILO UČITELJEV
JANEZA PUHARJA	11	0	29	0	35
JAKOBA ALJAŽA	20	0	40	2	42
STRAŽIŠČE	28	0	68	3	77
FRANCE PREŠEREN	60	25	60	5	65
PREDOSLJE	24	0	43	0	43

ŠOLA	ŠT. RAČUNALNIKOV ZA UČENCE	ŠTEVILO TABLIC ZA UČENCE	ŠT. RAČUNALNIKOV ZA UČITELJE	ŠTEVILO TABLIC ZA UČITELJE	ŠTEVILO UČITELJEV
SIMONA JENKA	70	0	92	3	98
MATIJE ČOPA	31	0	36	0	43
STANETA ŽAGARJA	24	1	33	4	42
OREHEK	59	0	13	0	61
SKUPAJ	327	26	414	17	506

Vir: MOK na podlagi podatkov OŠ

V Glasbeni šoli Kranj je bilo v letu 2014 712 učencev in 56 zaposlenih. 514 učencev se je izobraževalo na individualnem pouku.

→ **Kranj kot izobraževalno središče Gorenjske je sedež več srednjih, višjih in visokih šol**

V Kranju delujeta **dve gimnaziji (Gimnazija Kranj, Gimnazija Franceta Prešerna) in srednješolski center Šolski center Kranj**. V okviru šolskega centra deluje Srednja ekonomska, storitvena in gradbena šola, Srednja tehniška šola in Strokovna gimnazija, ter več izobraževalnih programov (Višja strokovna šola, Medpodjetniški izobraževalni center ...). Po podatkih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport je v šolskem letu 2013/2014 v 108 oddelkih kranjskih srednjih šol vpisanih 3.113 dijakov, od tega 60,1 % iz drugih občin. 794 kranjskih dijakov obiskuje srednje šole v drugih krajih (od tega 65 % v ostalih gorenjskih občinah, 32 % v Ljubljani).

Višješolske programe izvajajo 3 zasebni ponudniki in Šolski center Kranj. B&B, Izobraževanje in usposabljanje, d.o.o., ponuja programe ekonomist, logistično inženirstvo in poslovni sekretar. EDC - zavod za strokovno izobraževanje, Kranj, Višja strokovna šola pa izvaja višješolski program gradbeništvo ter varstvo okolja in komunala. Šolski center Kranj v študijskem letu 2014/15 izvaja sledeče programe za pridobitev višje strokovne izobrazbe: mehatronika, informatika, elektroenergetika, ekonomist, poslovni sekretar, organizator socialne mreže in varovanje. Center za poslovno usposabljanje, Višja strokovna šola Ljubljana, Enota Kranj izvaja program varovanje.

Visokošolsko izobraževanje v Mestni občini Kranj izvajata Fakulteta za organizacijske vede, Univerza v Mariboru (v nadaljevanju FOV) in zasebna Fakulteta za državne in evropske študije s sedežem na Brdu pri Kranju. Število študentov FOV se je v obdobju 2008 – 2013 zmanjšalo. V šolskem letu 2006/2007 je bilo na FOV vpisanih 1.623 rednih in 2.909 izrednih študentov ter 207 podiplomskih, 68 bolonjskih magistrskih, 18 specialističnih, 116 znanstveno magistrskih in 5 doktorskih študentov. V študijskem letu 2013/2014 je bilo na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju vpisanih le še 963 študentov na dodiplomskem in podiplomskem študiju, v letu 2013 so imeli 330 diplomantov na dodiplomskem in podiplomskem študiju. Fakulteta za državne in evropske študije je imela v letu 2013 178 rednih študentov na vseh stopnjah študija ter 7 izrednih študentov na vseh stopnjah študija.

Obstoječa visokošolska ponudba je za dolgoročni razvoj Kranja prešibka, zato ne more prevzeti večje vloge pri gospodarskem razvoju Kranja.

Dijaški in študentski dom Kranj ima v šolskem letu 2014/15 506 postelj.¹⁴

→ **Delež študentov in diplomantov na slovenskem povprečju**

Število mladih iz MOK, ki študira, se je v obdobju 2008 – 2015 zmanjšalo, deloma na račun manjših generacij, deloma zaradi spremenjenih pogojev izobraževanja. V študijskem letu 2007/2008 je bilo 3.286 študentov (od tega 62,8 % rednih) s stalnim prebivališčem v MO Kranj oz. 61/1.000 prebivalcev, kar je bilo nad slovenskim povprečjem. V študijskem letu 2014/2015 se je število študentov znižalo na 2.175 študentov, povečal pa delež rednih študentov (80,3 %). V povprečju je leta 2014 študiralo v MOK le še 39 študentov/1.000 prebivalcev (tudi v Sloveniji 39/1.000 prebivalcev). V primerjavi z letom 2007 se je v letu 2011 povečalo na 11 diplomantov/1.000 prebivalcev, do leta 2013 pa znižalo nazaj na 9 diplomantov/1000 prebivalcev, kar ustreza slovenskemu povprečju.

→ **Ljudska univerza Kranj skrbi za vseživljenjsko izobraževanje odraslih**

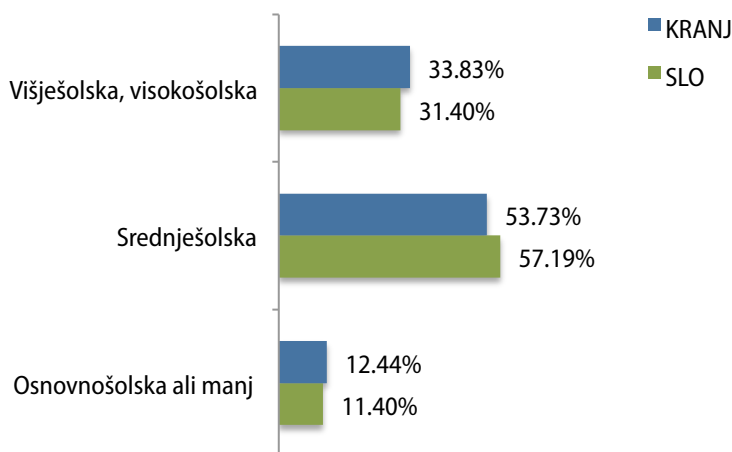
Izvaja osnovno šolo za odrasle za 8. in 9. razred in srednješolske programe za odrasle: bolničar-negovalec, predšolska vzgoja, ekonomski tehnik, tehnik varovanja, tehnik računalništva in trgovec-prodajalec. Ljudska univerza Kranj je info središče Erudio izobraževalnega centra za višješolske in visokošolske izobraževalne programe.

¹⁴ <http://www.dijaski.net/srednje-sole/seznam-dijaskih-domov.htm>

Poleg programov formalnega izobraževanja izvaja tudi strokovna usposabljanja – priprave na pridobitev certifikata o nacionalni poklicni kvalifikaciji: socialni oskrbovalec, računovodja, knjigovodja, pomočnik kuharja, pomočnik natakarja, maser, refleksoterapevt in druga strokovna usposabljanja za hiter odziv na potrebe trga dela, programe jezikovnega izobraževanja, programe računalniškega izobraževanja in druge programe neformalnega izobraževanja za pridobitev funkcionalnih znanj za življenje in delo.

Ljudska univerza izvaja tudi pester nabor izobraževalnih programov in delavnic za starejše odrasle v tretjem življenjskem obdobju. V vse oblike vseživljenjskega izobraževanja odraslih in dejavnosti v podporo učenju je bilo v letu 2014 vključenih 2.441 udeležencev.

→ **Rast izobrazbene ravni delovno aktivnega prebivalstva**

Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva, starega 15 in več let, se je v letih 2008 – 2014 izboljšala in je nad slovenskim povprečjem. 33,8 % delovno aktivnega prebivalstva ima višjo ali visoko izobrazbo, kar je za 8 % več kot leta 2008.

Hkrati pa se je delež delovno aktivnega prebivalstva z osnovnošolsko izobrazbo ali manj v enakem obdobju znižal kar za 9 %, čeprav je še vedno 12,44 % delovno aktivnih prebivalcev zgolj z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo.

Slika 12: Izobrazbena struktura delovno aktivnih prebivalcev, starih 15 let ali več s prebivališčem v MO Kranj v primerjavi s Slovenijo, 2014
Vir: SURS

Ključne ugotovitve:

+	-
<ul style="list-style-type: none"> - visoka kakovost bivanja - rast malih in srednjih podjetij - koncentracija IKT podjetij in kompetenc - razvojni center za IKT tehnologije - sedež podpornih in finančnih inštitucij - srednje, višje, visoke šole, MIC, Open lab - Brdo – državni in mednarodni kongresni center - delujoča socialna podjetja - programi neformalnega in vseživljenjskega učenja - štipendijska shema za deficitarne poklice, štipendije in denarne pomoči za študij v tujini - program spodbud za kmetijstvo, - krepitev kmetijstva in pridelave hrane 	<ul style="list-style-type: none"> - izguba ključnih nosilcev gospodarskega razvoja - brezposelnost, neskladje na trgu dela - odvisnost od delovnih mest v LJ - pomanjkanje poslovnih lokacij za rast domačih MSP - ni spodbud in kreativnega okolja za podjetništvo, inovativnost, turizem, zaposlovanje - omejen dostop do vrhunskega znanja in RR v KR - hribovski deli nimajo širokopasovnega dostopa - pomanjkanje poslovnih lokacij za takojšnje investicije
Razvojni izzivi	
<ul style="list-style-type: none"> - izgubljanje razvojne energije in image-a: sprememba razvojnega koncepta in podobe - IKT kompetence za specializacijo mesta v pametno skupnost - razvojne perspektive LJ in regije - delovna mesta, rast podjetij in naložb, - koncentracija IKT podjetij in tehnologij, - prostorska politika: potencial degradiranih urbanih območij. 	

6. Turizem, kultura in šport

Strokovne podlage:

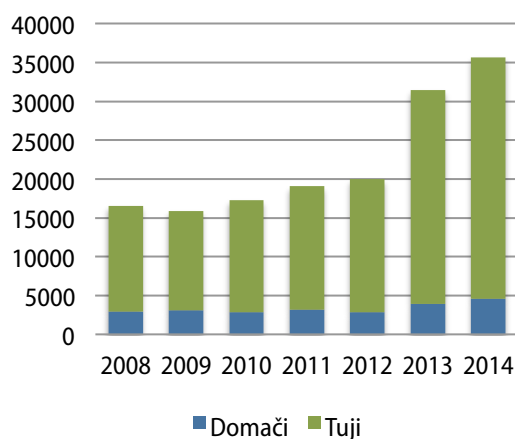
- Statistični podatkovni portal SURS
- Program kulture v Mestni občini Kranj 2015–2020 (sprejet na 9. seji Sveta MOK, 23. 9. 2015)
- Strategija razvoja turizma v Mestni občini Kranj 2020 (sprejeta na 4. redni seji Sveta MOK, 18. 2. 2015)
- Letni program športa v Mestni občini Kranj
- Odlok o razglasitvi starega mestnega jedra Kranja za kulturni in zgodovinski spomenik (Ur. vestnik Gorenjske, št. 18/83)
- Šport v številkah 2013, Zavod za šport RS, Planica, 2014
- Programi in poročila javnih zavodov na področju kulture, turizma in športa

6.1. Turizem kot perspektivna gospodarska dejavnost

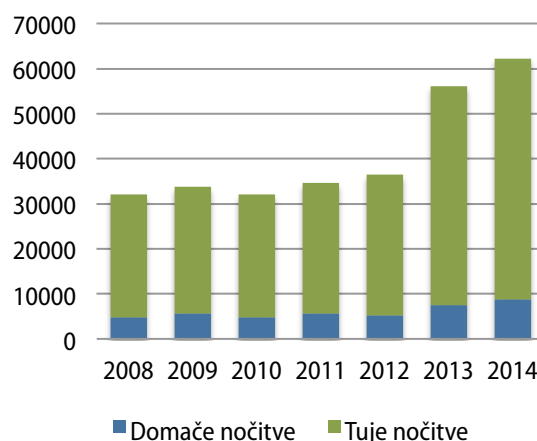
→ Povečan turistični obisk

Stanje turizma MOK-a v letu 2014 kaže precejšen napredek v primerjavi z letom 2008 in izboljšanje svojega položaja na Gorenjskem in v Sloveniji:

- v letu 2014 MO Kranj v 17 namestitvenih objektih nudi 842¹⁵ stalnih ležišč oz. 932 vseh ležišč, kar je 161 oz. 178 več kot leta 2008; 64 % ležišč je v hotelih vseh kategorij, 17 % v apartmajih in gostiščih ter 13 % v hostlih; 77 % ležišč se nahaja na mestnem območju;
- obisk števila turistov je porasel iz 16.569 v letu 2008 na 35.685 v letu 2014, kar pomeni povečanje deleža vseh turistov v Sloveniji iz 0,5 % na 1 %;
- v zadnjih petih letih je število turistov naraslo kar za 153,7 %, v Sloveniji za 14,3 %;
- število prenočitev se je povečalo iz 32.013 v letu 2008 na 62.272 v letu 2014 in predstavlja 0,6 % vseh prenočitev države (prej 0,4 %);
- 87 % turistov predstavljajo tujci;
- povprečna dolžina bivanja turistov se je tako kot povsod v državi znižala iz 1,9 dni leta 2008 na 1,74 dni leta 2014 (v Sloveniji 2,72 dni);
- nizka uradna stopnja zasedenosti stalnih turističnih zmogljivosti je še vedno podpovprečna in je v letu 2014 znašala 20,26 % (12% leta 2008; Slovenija 2014: 58,95 %).

Slika 13: Gibanje števila turistov v MOK 2008 - 2014
Vir: SURS

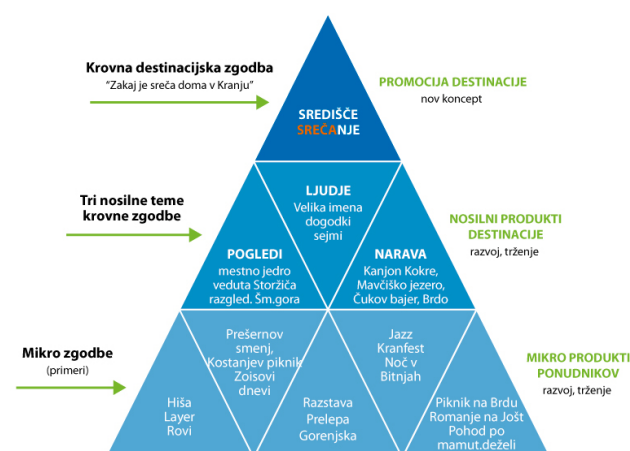
Slika 14: Gibanje števila prenočitev v MOK 2008 - 2014
Vir: SURS

→ Strategija razvoja turizma: Središčnost in Kranj kot mesto srečanj predstavljata izhodiščno temo razvoja

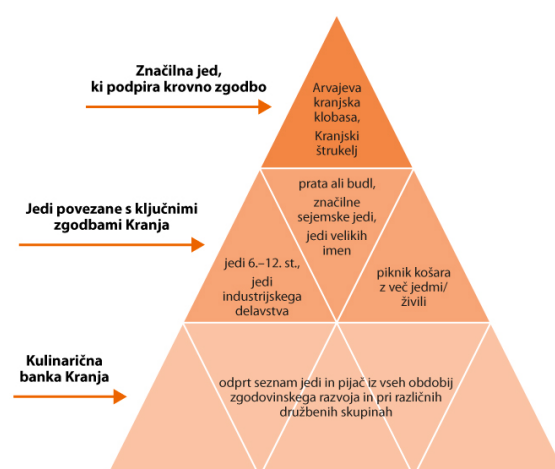
Razvoj turizma opredeljuje Strategija razvoja turizma do leta 2020, ki kot osrednjo povezovalno temo različnih obdobjih in identitet Kranja prepoznava njegovo središčnost (Karnij, prestolnica Karniole, cerkveno središče, prestolnica

¹⁵ Podatek iz evidenc Zavoda za turizem Kranj se nekoliko razlikuje od uradne statistike – 889 ležišč.

dežele Kranjske) in mesto srečanj (različnih narodov skozi zgodovino, sejmsko mesto in tudi mesto, kjer se srečata dve reki). Izpeljanka iz besede srečanje je tudi sreča, ki krovni zgodbi doda čustveni naboj in se posredno povezuje s krovno »ljubezensko zgodbo Slovenije«. V tem kontekstu je opredeljen hierarhični okvir produktivnih zgodb, ki povezujejo stari Kranj kot osrednjo mestno atrakcijo z zgodbami in ponudbo dediščine ter aktivnosti v zeleni okolici mesta.

Slika 15 Piramida turističnih produktov Kranja
Vir: Strategija razvoja turizma MO Kranj 2020

Slika 16 Kulinarična piramida Kranja

→ Brdo pri Kranju: kongresni, protokolarni in športni center mednarodnega pomena

Grad Brdo s prostornim in lepo urejenim parkom, spremljajočo turistično, kongresno in športno infrastrukturo (nov nacionalni nogometno vadbeni center), svojo zgodovino visokih obiskov ter razvojnimi ambicijami, je premalo izkoriščen notranji potencial MOK. Z odpiranjem kompleksa širši javnosti, novo turistično ponudbo in razvojem novih športno-rekreacijskih dejavnosti (nogomet, golf, tek, jahanje ...) se omogoča pogoje za skupen nastop mesta in Brda navzven. Smiselno je izkoristiti športno in konferenčno infrastrukturo Brda tudi za potrebe športnih in kulturnih dogodkov in dejavnosti mesta. Hkrati je potrebno izboljšati notranje fizične povezave med mestnim središčem in kompleksom Brdo (npr. pešpot, varna kolesarska povezava ...) ter Brdo vključiti v zeleno omrežje mesta.

6.2. Kulturna dediščina starega Kranja in podeželja

→ Bogata kulturna dediščina mesta in okolice

Posledica večtisočletne naselitve in zgodovinske pretočnosti skozi Kranj je bogata kulturna dediščina. Register nepremične kulturne dediščine Ministrstva za kulturo ima maja 2015 za območje MO Kranj vpisanih **507 objektov kulturne dediščine, od katerih so 4 spomeniki državnega pomena (Palača občine Kranj in Posestvo gradu Brdo s 3 spomeniki)**, 119 pa je spomenikov lokalnega pomena. Kulturna dediščina je zastopana tako na podeželju kot v mestnem središču. Staro mestno jedro je bilo leta 1983 razglašeno za zgodovinski in kulturni spomenik lokalnega pomena. Kot prepoznavna ustvarjena kvaliteta prostora se opredeljujejo ohranjena stara naselbinska jedra z velikim deležem kulturne dediščine (historično jedro Kranja, vaška jedra), krajina na robovih Sorškega polja z značilnimi obcestnimi ravninskimi vasmi (kot posebne kvalitete v tem območju se opredeljujejo jedra Mavčič, Jame in Praš), krajina Škofjeloškega hribovja in krajina severnega dela Dobrav z značilnimi gručastimi vasmi.

V primerjavi z mestom je bila skrb za dediščino v primestnih naseljih in na podeželju doslej zapostavljena. Nujno je načrtneje pristopiti k podporam za obnovo nepremične in premične dediščine kakor tudi oživljanje nesovne dediščine, njeno prezentacijo in valorizacijo za namene turističnih proizvodov.

V zadnjih letih je bilo v okviru projektov razvoja podeželja vzpostavljenih več **tematskih učnih poti** na temelju dediščine in sicer:

- Sprehajalno-učna pot Trstenik (6,4 km),

- Učna pot Besnica »Rovnik – slap Šum« (3,4 km),
- Zoisova pot Predoslje (1,8 km) in
- Pot Jeprškega učitelja Odsek kanjon Zarica (vir: www.odkrijgorenjsko.si).

Tovrstne pobude in poti je nujno celostno povezovati v sistem zelenega omrežja poti po mestu in okolici.

→ **Stari Kranj: pomembno historično jedro, a potrebno nadaljnje revitalizacije**

Stari Kranj je zavarovan kot **kulturni in zgodovinski spomenik**, hkrati pa predstavlja osrednjo identiteto mestnega prostora ter kulturno, turistično, trgovsko in družbeno stičišče mesta. V preteklih letih se je v mestu pristopilo k obsežnejši revitalizaciji. Na podlagi natečaja so bile celostno preurejene ulice in trgi, skupaj s komunalno infrastrukturo in tlaki. Pomembna pridobitev mestnega jedra v obdobju 2008 – 2014 je bila obnova kompleksa Gradu Khislstein (letno gledališče, grad, Lovski dvorec) z vzpostavitvijo razstave Prelepa Gorenjska, obnova grajskega vrta in obnova Treh stolpov (Pungert, Škrlovec, Vovkov vrt) in Layerjeve hiše. Objekti so dobili nove kulturne vsebine in kot takšni zaokrožujejo t.i. kulturno četrt Starega Kranja.

Posamezne znamenitosti oz. objekti kulturne dediščine v starem Kranju v zadnjih letih beležijo rast obiska, ki pa je v absolutnih številkah **še vedno prenizek glede na potencial in možni prispevek ožvljene kulturne dediščine k revitalizaciji mesta**: TIC Kranjska hiša 15.239 (2014), Prešernov spominski muzej 20.597 (2013), Mestna hiša 16.374 (2013), Stalna razstava prelepa Gorenjska v Gradu Khiselstein 7.022 (2013), Rovi pod Starim Kranjem 2.882 (2014) ob vodenjih in 4.752 (2014) ob prireditvah, Layerjeva hiša 31.200 (2013), Galerija Prešernovi nagrajenci 5.450, 3 stolpi – Škrlovc 6.125 (vsi 2013). Leta 2014 se je 1.616 obiskovalcev udeležilo vodenj po mestnem jedru.

Pomembna prepoznavnost Kranja so **kulturne prireditve**, med katerimi gre izpostaviti festivalske prireditve (Teden slovenske drame, Teden mladih, Jazz kamp Kranj, Kranfest ...), etnografske prireditve (Prešernov smenj, Kostanjev piknik, pustovanje, harmonikarsko tekmovanje v Besnici ...) in sejemske – tržne prireditve (Veseli december ...). Po podatkih Zavoda za turizem je leta 2014 vse prireditve v Kranju obiskalo več kot 202.300 obiskovalcev. Prireditve niso ustrezno valorizirane z vidika vključevanja v turistično ponudbo oz. pakete.

Kljub obsežnim investicijam, novim kulturni programom, rastočemu turističnemu obisku, vzpostavitvi funkcije mestnega managerja in sofinanciranju najemnin v mestu, **temu ne sledi pričakovan ekonomski in socialni preobrat v mestu**. Stari Kranj se še vedno sooča s prazenjem lokalov in poslovnih prostorov, neprimernim prometnim režimom, vprašanji dnevne oskrbe in ustreznega partnerskega upravljanja mestnega jedra. Po podatkih raziskave Filozofske fakultete (2015) je **bilo poleti 2015 v starem Kranju 55 praznih lokalov od 182 (30% vseh)**. - (op.a. za več podatkov glej tudi poglavje 3.3). Nujno je nadaljnje sistematično delo na izboljšanju privlačnosti starega Kranja za obisk in za namene poslovnih, trgovskih, ustvarjalnih, kulinarčnih in drugih dejavnosti.

6.3. Potencial kulture za razvoj in identiteto mesta

→ **Kranj - središče pomembnih regijskih kulturnih ustanov, dogodkov in ustvarjalnih dosežkov ter gradnik ustvarjalnega okolja in urbane identitete mesta**

V Kranju kot regijskem središču deluje nekaj regijsko pomembnih kulturnih ustanov, med njimi je treba izpostaviti Gorenjski muzej Kranj, Mestno knjižnico Kranj, Prešernovo gledališče Kranj, Glasbena šola Kranj in Zgodovinski arhiv Gorenjske. **Gre za izjemen kadrovski in ustvarjalni potencial, ki lahko z odpiranjem navzven in s povezovanjem z drugimi sektorji pomembno pripomore k spodbujanju inovativnosti, prepoznavnosti in samozavesti mesta. To prepoznavna tudi nova kulturna politika opredeljena v Programu kulture v Mestni občini Kranj 2015-2020 (sprejet na 9. seji Sveta MOK, 23. 9. 2015).**

- **Mestna knjižnica Kranj je** splošna knjižnica, ki deluje na območju Mestne občine Kranj ter sosednjih občin Cerklje na Gorenjskem, Jezersko, Naklo, Preddvor in Šenčur. Z uveljavitvijo Zakona o knjižničarstvu (2001) je postala tudi ena od desetih slovenskih osrednjih območnih knjižnic. Opravlja tudi del nalog za širše območje Gorenjske. Mestna knjižnica Kranj je leta 2011 pridobila nove prostore s prenovo bivše veleblagovnice Globus, ki je postal primer uspešne prenove degradiranega urbanega objekta v upravnem središču mesta. Na površini skoraj 5.400 kvadratnih metrov knjižničnih prostorov je tako zaživela ena najsodobnejših knjižnic v Sloveniji in razvila širok in kakovosten program. Poleg knjižničnega gradiva obiskovalcem nudi informacije, omogoča učenje in študij, spodbuja vseživljenjsko izobraževanje, ustvarjalnost in bralno kulturo ter tako vpliva na kakovost življenja prebivalcev. Leta 2013 je Mestna knjižnica beležila 19.433 aktivnih članov, ki so si izposodili 701.632 enot

knjižničnega gradiva. Skupaj s prireditvami je knjižnico v letu 2013 obiskalo 360.622 obiskovalcev. Na območju MOK deluje še 22 šolskih knjižnic pri OŠ (15), pri srednjih šolah (3), 1 pri višji strokovni šoli, 2 pri dijaškem domu in 1 pri glasbeni šoli.

- **Muzejska in galerijska dejavnost se odvija na več lokacijah v starem Kranju:** V letu 2013 so bile v MOK v okviru Gorenjskega muzeja v Mestni hiši, Prešernovi hiši in Gradu Khislestein na ogled 3 stalne razstave (18.806 obiskovalcev) in 40 občasnih razstav (38.171 obiskovalcev). Gorenjski muzej je izvedel 628 vodenj po zbirkah in mestu s 11.764 obiskovalci, 162 delavnic za otroke z 2.789 obiskovalci in 33 učnih ur s 644 udeleženci. Skupaj so zabeležile 69.578 obiskovalcev (v letu 2007 8 stalnih in 80 občasnih razstav), od tega 22.197 (31,9%) otrok in mladine. Galerijsko dejavnost izvaja tudi Galerija Prešernovih nagajencev, ki je leta 2013 beležila 5.450 obiskovalcev, vendar ima zaradi svoje nacionalne vloge potencial za krepitev in uveljavitev v širšem prostoru.
- **Prešernovo gledališče Kranj** je največje profesionalno gledališče na Gorenjskem, ki je v zadnjih letih preraslo v eno izmed osrednjih slovenskih gledališč. Njegova matična in tudi nacionalna usmeritev je skrb za razvoj slovenske dramatike (uprizoritve slovenskih avtorjev in priprava osrednjega letnega kulturnega dogodka Teden slovenske drame) ter redna skrb za kulturno vzgojo (vsakoletna produkcija za mlajše itn.). Gledališče povprečno letno pripravi 4-5 premiernih uprizoritev letno. Vseh predstav in prireditev na domačem odru in gostovanjih je bilo v letu 2013 353 (2007: 315), ogledalo si jih je 51.726 gledalcev (2007: 62.520; 200: 58.523). Prešernovo gledališče ima dvorano z 253 sedeži. Infrastrukturno, energetsko in tehnološko je objekt zastarel in potreben posodobitve. Mestna občina Kranj je leta 2012 Prešernovemu gledališču predala v upravljanje Stolp Škrlovec, v katerem je gledališče v sodelovanju z Zavodom Carnica v letu 2013 izvedel 79 dogodkov, ki se jih je skupno ogledalo 6.038 obiskovalcev.¹⁶
- V Kranju je **živa tudi koncertna dejavnost**, ki jo uspešno vodijo šole in društva.
- **V MOK deluje več kot 60 nevladnih organizacij in društev ljubiteljske kulture in umetnosti**, ki ohranjajo ljudsko izročilo, glasbo oz. gojijo sodobno ustvarjalnost. Nevladni kulturni sektor združuje številne posameznike različnih generacij, med katerimi so nekatere zelo vpete v življenje mesta ali ožjih lokalnih okolij. Aktivnost društev se kaže tudi skozi njihovo uspešnost pri iskanju dodatnih virov financiranja kulturnih projektov na ministrstvu za kulturo, pri Javnem skladu RS za kulturne dejavnosti in EU programih.
- Za delovanje kulturnih kakor tudi drugih društev ter za druženje prebivalcev je pomembna **mreža javnih večnamenskih objektov** po celotnem območju občine, še zlasti v okolici mesta, v strnjjenih soseskah in na podeželju. Objekti, prostori, njihova okolica ter oprema potrebujejo posodobitve, investicijska vzdrževanja in energetske sanacije, da bodo prijaznejši do uporabnikov in večnamenski.
- **Potencial kulture se odraža tudi prek števila posameznikov, ki so si v kulturi ustvarili lastno delovno mesto.** Po podatkih Ministrstva za kulturo je bilo septembra 2015 v razvid samostojnih delavcev v kulturi vpisanih 52 ustvarjalcev v kulturi s prebivališčem v Mestni občini Kranj.

Tabela 8 Pregled večnamenskih objektov in podružničnih šol po KS, maj 2014

KS	Naziv	Dvorane	Podružnična šola
Besnica	Gasilski dom	manjša dvorana	X
Bitnje	Gasilski dom Bitnje*	večnamenski prostor	
Britof	Dom PGD Britof*	večnamenski prostor	
Center			X
Čirče	Dom KS	manjša dvorana	
Golnik	Dom PGD Golnik – Dom KS	večnamenski prostor	
Goriče	Dom 21. Julij	dvorana	X
Hrastje	Dom KS v ŠP Graben	večnamenski prostor	
Jošt	Dom KS Jošt	večnamenski prostor	
Kokrica	Kulturni dom Kokrica	dvorana	X
Mavčiče	-		X
Podblica	PGD Podblica*	manjši večnamenski prostor	X
Primskovo	Zadružni dom Primskovo	dvorana, dva večnamenska prostora	X

¹⁶ Letno poročilo Prešernovega Gledališča Kranj za leto 2013

KS	Naziv	Dvorane	Podružnična šola
Predoslje	Dom kulture Predoslje	dvorana, večji večnamenski prostor	
Stražišče	najem, Šmartinski dom*	dvorana	
Struževo	Dom KS	večji večnamenski prostor	
Tenetiše	Dom krajanov	dvorana	
Trstenik	Dom KS	večji večnamenski prostor	X
Zlato polje	Poslovni prostori KS Zlato polje	večji večnamenski prostor	
Žabnica	PŠ Žabnica	večnamenski prostor – telovadnica PŠ Žabnica	X

Vir: MOK

6.4. Šport kot dejavnik kakovosti bivanja in prepoznavnosti mesta

→ Kranj - močno regijsko športno jedro in športno aktivni občani ter občanke

- Kranj je tradicionalno športno mesto, s prepoznavnimi panogami kot so kolesarstvo, plavanje, atletika, smučarski skoki, alpinizem, košarka, vaterpolo, nogomet.
- Po podatkih Zavoda za šport RS Planica je bilo v MOK v letu 2014 296 kategoriziranih športnikov, kar mesto uvršča na **tretje mest po številu kategoriziranih športnikov na 1000 prebivalcev v Sloveniji**. V zadnjih letih je s spremembo življenjskih navad **izjemno narasla tudi rekreativna in športna vadba občanov**, ki se odraža v polni zasedenosti športnih objektov ter potrebah občanov po urejanju zunanjih površin za vadbo prebivalcev vseh generacij. Po ocenah MOK iz letnih poročil športnih društev je 30% odraslih občanov mesta vključenih v redno športno vadbo.
- Kranj ima v primerjavi z drugimi mestnimi občinami **bogato mrežo in površine športne infrastrukture**. Po podatkih Zavoda za šport Kranj je bilo športu in rekreaciji v letu 2014 v MO Kranj namenjenih 167 športnih objektov, ki zavzemajo površino 805.061 m². Od tega je 27.285 m² zaprtih in 777.767 m² odprtih športnih površin.
- V javni evidenci športne infrastrukture pri Zavodu RS za šport Planica se vodi 19 pokritih športnih objektov, 14 nepokritih in 1 ostali objekt. Po njihovi analizi površin pokritih in nepokritih športnih objektov/1000 prebivalcev MOK presega slovensko povprečje in primerljive občine. Pokrite površine v MOK predstavljajo 485 m²/1000 prebivalcev, medtem, ko je povprečje RS 293 m²/1000 prebivalcev. Nepokrite površine v MOK 3,199 m²/1000 prebivalcev, v RS 2.610 m²/1000 prebivalcev). Po drugi strani pa je problematična povprečna starost, ki je pri pokritih športnih objektih 36 let, pri nepokritih pa 42 let. To zahteva večje potrebe po vzdrževanju in izboljšanju funkcionalnosti športnih objektov.¹⁷
- Jedro kranjske športne ponudbe je v **Športnem centru Kranj** (v nadaljevanju ŠC Kranj) na 9,7 ha velikem območju na severnem delu Kranja. V Športnem centru Kranj je že zgrajenih 8 športnih objektov, in sicer pokriti olimpijski bazen, letno kopališče, atletski stadion, nogometni stadion, teniški center, manjša športna igrišča, balinišče in otroško športno igrišče s skupnimi površinami 42.905 m², od česar je 90 % odprtih površin. Komplex Športni center Kranj je v letu 2014 beležil več kot 360.000 obiskovalcev. **Športni park predstavlja potencial, da postane regijsko športno središče in pomemben element športnega turizma v Kranju**. Na območju so predvidene dodatne investicije v večnamenski športno-vadbeni center s tribuno stadiona, zunanja in prometna ureditev celotnega kompleksa ter posodobitev obstoječe športne infrastrukture. Dolgoročno so na tem prostoru načrtovana tudi dodatna teniška igrišča in ledena dvorana. **Razvoj športnega centra lahko spodbudi tudi interes zasebnih vlagateljev v spremljajočo športno-turistično infrastrukturo**.
- Tako kot na področju kulture tudi športne prireditve predstavljajo pomemben element prepoznavnosti mesta in potencial za izkoriščanje sinergij s turizmom. Pomembnejša športna tekmovanja mednarodne ravni v Kranju so svetovni pokal v športnem plezanju, celinski pokal v smučarskih skokih ter mednarodna tekmovanja v kolesarjenju, atletiki, tenisu, vaterpolu, odbojki, boksu, karateju, kegljanju.

¹⁷ Šport v številkah, 2014

Ključne ugotovitve:

+	-
<ul style="list-style-type: none">- stari Kranj – kulturni spomenik z obnovljenimi objekti kulturne dediščine, ulicami in trgi- Brdo, mednarodni kongresni center- pestra materialna in nesnovna dediščina podeželja- program spodbud za turistične dogodke in najemnine v starem Kranju- sektorski načrti: turizem, kultura- zmogljivosti javnih občinskih zavodov in podjetij v kulturi, športu in turizmu- kulturne, turistične in športne prireditve- prodorne regijske kulturne ustanove- raznovrstna ljubiteljska kulturna dejavnost- ustrezna mreža in površine športnih objektov- vzpostavljen sistem gibalne vzgoje in trenerjev- tradicija nekaterih športnih panog v Kranju	<ul style="list-style-type: none">- turistična neprepoznavnost Kranja- potencial kulture ni vpet v inovacijsko okolje in izkoriščen za ustvarjanje zaposlitvenih priložnosti- nakupovalna središča na robu mesta – nadaljnji trend zapiranja lokalov v starem Kranju- nedokončan proces revitalizacije starega Kranja- objekti dediščine in njihovi programi niso zadostno atraktivni in tržno usmerjeni- navezovanje na potenciale regije: letališče, turizem, Brdo (nacionalni nogometni center)- turizem, kultura, zdravstvo, šport – kot poslovna priložnost- spreminjanje življenjskega sloga – potreba po kakovostnem in aktivnem preživljanju prostega časa ter zdravem okolju
Razvojni izzivi	
<ul style="list-style-type: none">- revitalizacija starega Kranja- spreminjanje življenjskega sloga- potencial degradiranih območij in zelenih površin- delovna mesta- mesto-podeželje	

7. Analiza institucionalnega okvira

Strokovne podlage:

- Programi in poročila javnih zavodov in koncesionarjev
- Javne evidence in spletni portali

→ Javni sektor

Mestna občina Kranj ima zaradi svoje centralne regijske funkcije na svojem območju delujočih veliko javnih institucij, ki bi jih lahko razdelili v tri skupine:

- javni zavodi in podjetja, katerih ustanoviteljica je MOK,
 - organizacije, ki po pooblastilu ali koncesiji MOK opravljajo naloge v javnem interesu,
 - javni zavodi in službe, katerih ustanoviteljica je država in delujejo na območju MOK. Mreža javnega sektorja je pomembna z vidika zagotavlja dostopnosti javnih storitev občanom, po drugi strani pa je javni sektor velik delodajalec.
- **V upravi MO Kranj je julija 2015 122 zaposlenih** (od tega 114 za nedoločen čas in 8 za določen čas), kar pomeni 458 občanov/ enega zaposlenega v mestni upravi. Po podatkih AJPEŠ –a je slovensko povprečje leta 2012 znašalo 437 občanov/ zaposlenega, kar kaže na to, da je mestna uprava v primerjavi s povprečjem v Sloveniji racionalnejša.
 - Zaradi zagotavljanja vključevanja občanov v odločanje je MOK ohranila delovanje krajevnih skupnosti. **Le teh je 26, od tega je 13 mestnih.** Krajevne skupnosti imajo v večini za svoje delo zagotovljene pogoje v domovih krajanov oz. v drugih manjših poslovnih prostorih. Vse KS se aktivno vključujejo v delo občine prek Komisije za delovanje KS pri Svetu MOK. Njihovo delovno področje je vezano na dajanje mnenj svetu, nadzornemu odboru in županu o zadevah iz njihove pristojnosti, ki se nanašajo na interese KS, zlasti pa na zadeve, ki se nanašajo na občinski proračun in prostorski razvoj občin.
 - Podrobneje smo analizirali 20 javnih zavodov in 2 podjetij (Komunala Kranj, RRA Gorenjkse - BSC Kranj), katerih ustanoviteljica je MOK. **V navedenih organizacijah skupaj z občinsko upravo MOK je bilo konec leta 2014 2.399 zaposlenih kar je porast v primerjavi z letom 2008 (1.907).** Neposredno iz proračuna občine se zagotavljajo stroški plač za približno 537 (leta 2008: 490) zaposlenih, saj se nekateri zavodi financirajo iz proračuna države ter na osnovi lastne dejavnosti (Gorenjske lekarne, Komunala Kranj, Ljudska univerza, razvojna agencija BSC Kranj ...). S slednjimi se MOK eventualno dogovarja za sofinanciranje programa na osnovi letnih pogodb. Vse te organizacije predstavljajo pomemben kadroviski in institucionalni potencial za podporo trajnostnemu urbanemu razvoju ter uresničevanju ciljev TUS.

Tabela 9 Število zaposlenih in način financiranja javnih zavodov in podjetij, kjer je MOK (so)ustanoviteljica

Naziv	Način financiranja	Število zaposlenih	Število oseb, ki jih
SKUPAJ		2.522	586
Občinska uprava	MO Kranj	122	122
Varstvo in izobraževanje otrok, mladine in odraslih			
Javni zavod Kranjski vrtci	MO Kranj, starši, druge občine, MIZŠ,	286	286
VVE pri OŠ	lastni prihodki	89,2	89,174
Osnovna šola Simona Jenka	Država in MO Kranj	132,13	0,5
Osnovna šola Franceta Prešerna	Država in MO Kranj	86,19	0,4
Osnovna šola Staneta Žagarja	Država in MO Kranj	50,58	0,3
Osnovna šola Stražišče	Država in MO Kranj	90,56	0,9
Osnovna šola Predoslje	Država in MO Kranj	46,23	0
Osnovna šola Orehek	Država in MO Kranj	72,57	0,4
Osnovna šola Matije Čopa	Država in MO Kranj	56,25	0,5 oz 0,75 v času pouka

Naziv	Način financiranja	Število zaposlenih	Število oseb, ki jih
Osnovna šola Jakoba Aljaža	Država in MO Kranj	52,68	1,16
Osnovna šola Helene Puhar	Država in MO Kranj	47,5	0,31
Glasbena šola Kranj	Država in MO Kranj (samo prevoz,	44,80	0
Ljudska univerza Kranj	lastni prihodki, min sof .	9	1
Kultura , šport in turizem			
Mestna knjižnica Kranj	MO Kranj, lastni prihodki	44	37 (26 v celoti, 11 sof.)
Prešernovo gledališče Kranj	MO Kranj, država in lastni prihodki	26	26
Gorenjski muzej	plače država, program in inv. MOK	27 (+4 javna dela)	2
Zavod za šport Kranj	proračunski uporabnik, lastni prihodki	30/ 31 od 1.7.2015	30/ 31 od 1.7.2015
Zavod za turizem Kranj	MO Kranj, lastni prihodki	11 v letu 2014	11
Ostalo javni zavodi in podjetja, katerih (so)ustanoviteljica ja MOK			
Gorenjske lekarne	Tržno	159 v letu 2015	0
Osnovno zdravstvo Gorenjske	Sofinanciranje programa	754 v letu 2015	0
Gasilsko reševalna služba Kranj	Sofinanciranje programa	53 v letu 2014	53 v letu 2014
JP Komunala	Sofinanciranje projektov, programa	216 v letu 2014	0
BSC d.o.o. (razvojna agencija)	Sofinanciranje projektov, programa	19 v letu 2015	0

Vir: MOK, AJPES, spletne strani in poročila

Tabela 10 Pregled izvajalcev javnih služb in javnih programov

Izvajalec	Gospodarske javne službe
KOMUNALA KRANJ, JAVNO PODJETJE, d.o.o.	- oskrba s pitno vodo - ravnanje z odpadki - odvajanje in čiščenja odpadnih voda - pogrebna in pokopališka dejavnost - vzdrževanja cest in javne snage - mestne tržnice
DOMPLAN d.d.	- daljinsko ogrevanje - oskrba s plinom
FLORA d.o.o.	- vzdrževanje zelenih površin
VIGRED d.o.o.	- javna razsvetljava
Ustanove, katerih ustanovitelj je RS oz. civilna družba, MOK sofinancira določene programe	
Center za socialno delo Kranj	- sofinanciramo programe na področju socialnega varstva
Dom upokojencev Kranj za pomoč na domu	- sofinanciramo ceno storitve pomoči na domu (leta 2008 24, v letu 2014 28 oskrbovalk)
Varstveno delovni center Kranj Fundacija Vincenca Drakslerja	- sofinanciramo program za dvig kakovosti življenja varovancev - sofinanciramo razvoj socialnega podjetništva
JS–D - Javni sklad za kulturne dejavnosti , OE Kranj	- program
Športni klubi in Zavod za šport Zasebni vrtec Dobra teta, d.o.o., PE Pri Dobri Evi, PE Pri Dobri Tinci, PE Pri Dobri Lučki	- 16 trenerjev - sofinanciranje programa vrtca
Za Jutri, Zavod za izobraževanje, vzgojo in svetovanje, PE Zasebni vrtec Mezinček	- sofinanciranje programa vrtca - sofinanciranje programa vrtca
BSC, Poslovno podporni center d.o.o.	- sofinanciranje nalog regionalnega razvoja v javnem interesu

Vir: MOK

→ Državne ustanove s sedežem na območju Mestne občine Kranj

Na osnovi analize dostopnih javnih podatkov ugotavljamo, da na območju MOK deluje več kot 40 različnih državnih ustanov oz. interesnih združenj, ki opravljajo javna pooblastila na različnih področjih. To je pomembno za konkurenčni položaj mesta, saj olajšuje dostopnost do javnih storitev občanom kakor tudi investitorjem. Več kot polovica ustanov iz Kranja pokriva celotno območje statistične regije, ali neposredno ali preko svojih izpostav v drugih občinah Gorenjske. V zadnjem obdobju se zaradi racionalizacije vse več javnih storitev iz izpostav po gorenjskih občinah prenaša na regijske službe v Kranju.

→ Civilna družba

Po podatkih Centralnega registra društev je na območju mestne občine Kranj julija 2015 registriranih 544 (maj 2008:541) društev. Prevladujejo društva na področju športa. Nevladni sektor predstavlja pomemben del lokalne skupnosti, saj s svojimi dejavnostmi lahko pripomore k pestrosti in kakovosti življenja v Kranju.

Slika 10: Delež registriranih društev po področjih v MO Kranj, julij 2015

Vir: Centralni register društev

→ **Medsebojno sodelovanje institucij mesta, države, gospodarstva in civilne družbe**

Bistvena pomanjkljivost institucij, lociranih na območju MOK, je **šibka medsebojna povezanost in informiranost** med deležniki (tako horizontalno kot vertikalno). Za razvojni preboj mesta je nujno premagati strah pred sodelovanjem in načrtno upravljati mreženje, še zlasti znotraj posamezne dejavnosti (npr. izobraževalna veriga) in med zavodi, katerih ustanovitelj je MOK (npr. šport – kultura – turizem – izobraževanje odraslih), znotraj določenih območij (npr. degradirana industrijska območja, urbane soseske, stari Kranj) ter med javnim, zasebnim (predvsem gospodarskim) in civilnim sektorjem.

Ključne ugotovitve:

+	-
<ul style="list-style-type: none"> - funkcijsko središče Gorenjske - upravno, poslovno, trgovsko in izobraževalno središče Gorenjske - 3. največja občina v Sloveniji – kritična masa ljudi - medobčinsko in regijsko sodelovanje - zmogljivosti javnih občinskih zavodov in podjetij - odpiranje mestne uprave občanom - varno mesto, obstoj regijskih reševalnih služb - izkušnje z izvajanjem investicijskih projektov 	<ul style="list-style-type: none"> - nezadostno izkoriščanje lokacije in regijske vloge v primerjavi z okoliškimi občinami - odsotnost spodbudne razvojne klime - pomanjkanje urbane identitete - sodelovanje med subjekti na vseh ravneh - razpršenost tehnično-splošnih nalog in informacijskih sistemov javnih zavodov - osredotočanje na infrastrukturo, ne na vsebino - primanjkljaj načrtovanja in znanj uprave MOK v podsistemih - mednarodno projektno mreženje in sodelovanje - zmanjševanje investicijskega dela proračuna - nadzor učinkovitosti porabe proračuna
Razvojni izzivi	
<ul style="list-style-type: none"> - Image mesta in razvojna energija - Kranj v regiji - Sodelovanje - Mesto-podeželje - Finančna vzdržnost 	

8. Benchmark analiza

Pravi razvojni položaj mesta je možno oceniti le v primerjavi s primerljivimi mesti v Sloveniji in tujini. Prav zato dostopne razvojne, ekonomske in socialne kazalnike Mestne občine Kranj (55.857 prebivalcev) v t.i. benchmark analizi primerjamo z Ljubljano (287.218 prebivalcev) ter tremi po razvojnem položaju primerljivimi mestnimi občinami: Koper (50.902 prebivalcev), Celje (48.773 prebivalcev) in Novo mesto (36.371 prebivalcev). Žal na istem nivoju ni dostopnih primerljivih podatkov za tuja mesta.

Tabela 11 Primerjava velikosti in demografskih trendov Kranja v gorenjskem, slovenskem in čezmejnem prostoru

Kranj med mestnimi občinami				Kranj na Gorenjskem			
	2008	2015	Indeks 2015/2008		2008	2015	Indeks 2015/2008
Ljubljana	270.828	287.218	106,1	Kranj	54.308	55.857	102,9
Maribor	111.407	112.325	100,8	Škofja Loka	22.647	22.912	101,2
Kranj	54.308	55.857	102,9	Jesenice	21.945	21.042	95,9
Koper	51.428	50.902	99,0	Radovljica	18.664	18.892	101,2
Celje	50.039	48.773	97,5	Tržič	15.406	14.994	97,3
Novo mesto	36.224	36.371	100,4	Kranj v čezmejnem prostoru			
Velenje	34.399	32.751	95,2		2008	2014 (2015)	Indeks 2014/2008
Nova Gorica	32.385	31.787	98,2	Celovec (A)	90.660	96.640	106,6
Ptuj	23.721	23.153	97,6	Beljak (A)	58.412	60.004	102,7
Murska Sobota	19.699	18.973	96,3	Kranj	54.308	55.857	102,9
Slovenj Gradec	17.032	16.785	98,5	Gorica (I)	36.110	35.349	97,9

Vir: SURS, julij 2008 in julij 2015, Wikipedia

Tabela 12 Primerjava izbranih razvojnih kazalnikov MO Kranj s primerljivimi mestnimi občinami

Gibanje števila prebivalstva 2015 - 2008

Ljubljana	+ 7,3 %
Kranj	+3,7 %
Novo mesto	+2,0 %
Koper	+0,3 %
Celje	-1,5 %

Indeks staranja preb. nad 64/ do 15 H1 2015

Novo mesto	102,1
Kranj	110,5
Ljubljana	127,4
Koper	130,4
Celje	131,7

% delovno aktivnih prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo 2014

Ljubljana	44,5 %
Novo mesto	35,8 %
Celje	33,8 %
Kranj	33,8 %
Koper	34,9 %

Relativna sprememba števila delovnih mest 2014- 2008

Ljubljana	- 2,6 %
Novo mesto	-6,3 %
Koper	-7,1 %
Kranj	- 11,4 %
Celje	-14,9%

Indeks delovne migracije 2014

Ljubljana	187,1
Celje	149,3
Novo mesto	148,9
Koper	109
Kranj	100,3

Stopnja brezposelnosti Maj 2015

Kranj	9,8 %
Novo mesto	10,7 %
Koper	10,9 %
Ljubljana	12,5 %
Celje	16,3 %

Kranj je v primerjavi z Ljubljano, Novim Mestom, Celjem in Koprom:

- **v slabšem položaju po ponudbi delovnih mest in izobrazbi prebivalcev,**
- **primerljiv po koeficientu razvitosti¹⁸ in vplačani bruto osnovi za dohodnino in**
- **boljši v demografski sliki in stopnji brezposelnosti**

¹⁸ Koeficient razvitosti občine kaže na razmerje med razvitostjo občine in povprečno razvitostjo občin v državi. Pri izračunu koeficienta razvitosti občine za leti 2013 in 2014 je upoštevanih 10 različnih kazalnikov: osnova za dohodnino na prebivalca občine v evrih, povprečje 2008-2010, število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva, indeks, povprečje 2009-2011, bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega v evrih, povprečje 2009-2011, indeks staranja prebivalstva občine, povprečje 2010-2012, stopnja registrirane brezposelnosti na območju občine v %, povprečje 2009-2011, stopnja delovne aktivnosti na območju občine v %, povprečje 2009-2011, delež območij Natura 2000 v občini, 2007, delež prebivalcev, ki imajo priključek na javno kanalizacijo v %, 2011, poseljenost občine v km2 na prebivalca, povprečje 2010-2012, kulturni spomeniki in enote javne kulturne infrastrukture na prebivalca in na km2, povprečje, standardizirana vrednost kazalnika, stanje 19.10.2012; 2011.

9. SWOT analiza

	Prednosti	Slabosti	Priložnosti	Tveganja	→Izzivi
Upravljanje mesta	<ul style="list-style-type: none"> - upravno, poslovno, trgovsko in izobraževalno središče Gorenjske - 3. največja občina v Sloveniji – kritična masa ljudi - medobčinsko in regijsko sodelovanje - sprejet občinski prostorski načrt in sektorski programi: LEK, SEAP, PVO, turizem, kultura, sociala - zmogljivosti javnih občinskih zavodov in podjetij - aktivno delovanje krajevnih skupnosti - odpiranje mestne uprave občanom - varno mesto, obstoj regijskih reševalnih služb - izkušnje z izvajanjem investicijskih projektov 	<ul style="list-style-type: none"> - odsotnost spodbudne razvojne klime - gospodarska in turistična neprepoznavnost Kranja - pomanjkanje urbane identitete - sodelovanje med subjekti na vseh ravneh - razpršenost tehnično-slošnih nalog in informacijskih sistemov javnih zavodov - osredotočanje na infrastrukturo, ne na vsebino - primanjkljaj načrtovanja in znanj uprave MOK v podsistemih: DUO, promet, gospodarstvo, stanovanjska, mladinska politika, stari Kranj - administrativne ovire v prostorskih aktih za aktiviranje degradiranih industrijskih območij - mednarodno projektno mreženje in sodelovanje - zmanjševanje investicijskega dela proračuna - nadzor učinkovitosti porabe proračuna 	<ul style="list-style-type: none"> - pozicionirati Kranj kot idealno okolje za bivanje in poslovanje med Ljubljano, Alpami in letališčem - vključevanje občanov v delovanje in življenje mesta - mreža prijateljskih mest - spreminjanje modela delovanja MOK - aktiven iniciator razvoja - nova finančna perspektiva EU - organizacijska, informacijska in stroškovna optimizacija poslovanja javnih zavodov - povezovanje z drugimi občinami za učinkovitejše izvajanje javnih nalog in služb 	<ul style="list-style-type: none"> - poglobljanje neenakosti med mestom in podeželjem - neizvajanje strategije: prilagajanje vsako-kratnemu vodstvu MOK - pomanjkanje podpore in sodelovanja države - ustreznost finančnih predpostavk strategije - zmanjševanje prihodkov proračuna - rast privlačnosti in ponudbe storitev Ljubljane 	<ul style="list-style-type: none"> image mesta in razvojna energija Kranj v regiji sodelovanje mesto –podeželje finančna vzdržnost
Gospodarstvo, tehnologije in znanje	<ul style="list-style-type: none"> - dostopna lokacija: Ljubljana, letališče, avtocesta, železnica - visoka kakovost bivanja - rast malih in srednjih podjetij - koncentracija IKT podjetij in kompetenc - razvojni center za IKT tehnologije - sedež podpornih in finančnih institucij - srednje, višje, visoke šole, MIC, OpenLab - Brdo, mednarodni kongresni center - delujoča socialna podjetja - neformalno in vseživljenjsko učenje - štipendije za deficitarne poklice in študij v tujini - stari Kranj – kulturni spomenik z obnovljenimi objekti kulturne dediščine - program spodbud za kmetijstvo, turistične dogodke in najemnine v starem Kranju 	<ul style="list-style-type: none"> - izguba ključnih nosilcev gospodarskega razvoja - brezposelnost, neskladje na trgu dela - odvisnost od delovnih mest v Ljubljani - pomanjkanje poslovnih lokacij za rast domačih MSP - ni spodbud in kreativnega okolja za podjetništvo, inovativnost, turizem, zaposlovanje - omejen dostop do vrhunskega znanja in RR v Kranju - nakupovalna središča na robu mesta – nadaljnji trend zapiranja lokalov v starem Kranju - nedokončan proces revitalizacije starega Kranja - turistična neprepoznavnost Kranja - neurejena mestna tržnica - objekti dediščine in njihovi programi niso zadostno atraktivni in tržno usmerjeni - hribovski deli nimajo širokopasovnega dostopa, predmestna in podeželska naselja pa imajo omrežje z nizko zmogljivostjo 	<ul style="list-style-type: none"> - start-up (zagoni novih podjetij), podjetniške mladinske, kulturne in druge kreativne iniciative - navezovanje na potencialne regije: letališče, turizem, Brdo (nacionalni nogometni center) - pametna specializacija - IKT kompetence – podlaga za MOK kot pametno mesto - turizem, kultura, zdravstvo, šport – kot poslovna priložnost - zametki lokalne samooskrbe in krožnega gospodarstva - uvajanje novih izobraževalnih programov na vseh ravneh 	<ul style="list-style-type: none"> - omejeni kadrovske viri in znanja v upravi za vodenje celostnih programov in procesov prenov - pretežno zasebno in zelo razpršeno lastništvo v DUO in starem Kranju - navzkrižje razvojnih ukrepov/interesov v starem Kranju - dolgotrajni postopki prostorskega načrtovanja 	<ul style="list-style-type: none"> delovna mesta mesto IKT podjetij in tehnologij razvojne perspektive Ljubljane in regije revitalizacija starega Kranja

	Prednosti	Slabosti	Priložnosti	Tveganja	→ Izzivi
Okolje in prostor	<ul style="list-style-type: none"> - Kranj, središče nacionalnega pomena - dobre prometne povezave (avtocesta in železnica) - prenovljene javne površine in infrastruktura v mestnem središču - sodobna in zmogljiva čistilna naprava - izboljšano upravljanje z naravnimi viri: zmanjšanje vodovodnih izgub in svetlobnega onesnaževanja, povečanje sortiranja in recikliranja odpadkov, zmanjšanje porabe energije v javnih objektih - atraktivna krajinska podoba, sotočje rek s kanjoni, številne naravne vrednote in Natura 2000 	<ul style="list-style-type: none"> - pretočnost prometa, neurejene ceste in križišča - neizgrajena omrežja kolesarskih in peš poti v mestu in povezave s podeželjem in sosednjimi občinami - neizkoriščene zmogljivosti mestnega potniškega prometa, okoljsko neprimerni avtobusi - izpusti CO₂ in PM10 v mestu - opuščeni objekti in površine: industrijska cona, DUO, dediščinski in družbeni objekti - manjkajoče kanalizacijsko omrežje na območju Mlake, Britofa in v aglomeracijah pod 2000 PE neurejene zaledne vode (Stražišče) - prostorsko-prometni in socialni konflikti večstanovanjskih urbanih sosesk - nepovezanost prometnih podsistemov - neustrezni avtobusna in železniška postaja - pomanjkanje parkirišč, parkirna politika - pomanjkanje varnih prehodov za pešce - zelene površine niso ustrezno urejene 	<ul style="list-style-type: none"> - celostna prometna politika in uvajanje sodobnih konceptov trajnostne mobilnosti - dolgoročno načrtovana krožna hitra železniška povezava Ljubljana – letališče – Kranj– Jesenice - vključevanje obvodnega prostora in zelenih površin v urbanistično načrtovanje degradirana območja – prostor za nove dejavnosti - Kranj je vključen v nacionalni podnebni program - rast okoljske osveščenosti - učinkovito in trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri 	<ul style="list-style-type: none"> - nepripravljenost lastnikov zemljišč za prodajo oz. sklenitev služnosti na trasah linijskih infrastrukturnih objektov - zakonski roki za gradnjo okoljske infrastrukture - pritisk na kulturno krajino in spreminjanje podobe 	<ul style="list-style-type: none"> - povezljivost in mobilnost - potencial degradiranih območij in zelenih površin - upravljanje z naravnimi viri in prilagajanje klimatskim spremembam
Prebivalci in socialna vključenost	<ul style="list-style-type: none"> - ugodni demografski trendi glede na Slovenijo - pestra mreža, ponudba programov, dogodkov in zmogljivosti NVO s področja socialnega varstva in mladine - raznovrstna ponudba socialnih in zdravstvenih storitev (primarna in sekundarna raven) - Medgeneracijski center - kulturne, turistične in športne prireditve - prodorne regijske kulturne ustanove - raznovrstna ljubiteljska kulturna dejavnost - ustrezna mreža in površine športnih objektov - vzpostavljen sistem gibalne vzgoje in trenerjev - tradicija nekaterih športnih panog v Kranju 	<ul style="list-style-type: none"> - rast potreb po oskrbi starejših v domačem okolju - integracija tujcev v življenje lokalne skupnosti - neustrezni, zastareli in energetsko potratni objekti: OŠ, glasbena šola, vrtci, športni objekti - pomanjkanje prostora za širjenje in razvoj zdravstvene in lekarniške dejavnosti - pomanjkanje neprofitnih stanovanj - funkcionalno neustrezni in premalo izkoriščeni večnamenski objekti po KS - vzdrževanje kulturne dediščine na podeželju - množica nesegmentiranih prireditev - vzdrževanje športnih objektov in odprtih površin - nepreglednost zmogljivosti in zasedenosti obstoječe kulturne in športne infrastrukture - ni koncertne dvorane za zahtevne produkcije - potrebe po specializiranih športnih objektih in telovadnicah ob OŠ 	<ul style="list-style-type: none"> - spreminjanje življenjskega sloga – potreba po kakovostnem in aktivnem preživljanju prostega časa ter zdravem okolju - krepitev civilne družbe - večnamenska raba javnih športnih, kulturnih in šolskih objektov - vključevanje razvojnih ciljev MOK v programe vrtcev in šol - nastajajoče nove kreativne umetniške skupine in programi - aktiviranje dediščine za kreativnost in razvoj - porast gibanja v naravi 	<ul style="list-style-type: none"> - staranje prebivalstva - slabšanje življenjskega standarda – povečevanje socialnih stisk - sposobnost integracije priseljencev 	<ul style="list-style-type: none"> - mladi in mlade družine - spreminjanje življenjskega sloga

10.Literatura in viri

1. Akcijski načrt za trajnostno energijo (SEAP) Mestne občine Kranj, Končno poročilo, LEAG in Envirodual, d. o. o., št. 69/2013, februar 2014
2. Funkcionalna degradirana območja v mestnem območju Kranja, Raziskava, Filozofska fakulteta, 2015.
3. Idejna zasnova odvajanja in čiščenja odpadnih voda na manjših območjih poselitve v MOK, št. K124760, Protim Ržišnik Perc, 2014
4. Industrijska degradirana urbana območja v ožjem območju mesta Kranj, Evidenca, Jereb in Budja arhitekti, d. o. o., Matevž Čelik in IER, Damjan Kavaš, oktober 2008
5. Integrated Sustainable Urban Development, Cohesion Policy 2014–2020, European Commission
6. Lokalni energetski koncept Mestne občine Kranj, Končno poročilo, marec 2008, Eltec Mulej d. o. o., novelacija 2011, LEAG, december 2011
7. Namera za sklenitev neposredne pogodbe za sofinanciranje trajnostnih urbanih strategij mestnih občin za izvajanje celostnih teritorialnih naložb, Ur. l. RS, št. 59/2015 z dne 7. 8. 2015, Ministrstvo za okolje in prostor
8. Občinski program varstva okolja za Mestno občino Kranj, št. 1101/09, Oikos, d. o. o., Domžale, 2010
9. Občinski prostorski načrt Mestne občine Kranj, RRD Regijska razvojna družba, d. o. o., Domžale, 2014
10. Ocena stanja rek v Sloveniji v letu 2012 in 2013, Ministrstvo za okolje in prostor, ARSO, julij 2015
11. Odlok o strateškem prostorskem načrtu Mestne občine Kranj (Ur.l. RS, št. 74/2014)
12. Okoljsko poročilo za Občinski prostorski načrt Mestne občine Kranj, št. 164-01/06 , IPSUM, Domžale, junij 2010, dopolnjeno decembra 2010 in julija 2011
13. Operativni program za izvajanje kohezijske politike v obdobju 2014-2020
14. Operativni programi odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode na območju MOK za obdobje od 2007-2017, Komunala Kranj, oktober 2007
15. Podatkovni portal SURS, AJPES, NIJZ in druge javne evidenc
16. Pregled mestnih naselij in naselij mestnih območij po mestnih območjih, merila za uvrstitev, podatki o prebivalstvu in delovno aktivnem prebivalstvu, SURS, 1. januar 2013
17. Program kulture v Mestni občini Kranj 2015-2020 (sprejet na 9. seji Sveta MOK, 23. 9. 2015)
18. Prometna študija in prometni model na območju MO Kranj (*), APIA, d. o. o., CITY STUDIO, d. o. o., Ljubljana, 2014
19. Regijski izvedbeni načrt na področju socialnega varstva 2014-2016 za Gorenjsko statistično regijo, CSD Kranj, 5. 6. 2015 (Svet MOK se je z dokumentom seznanil na 3. seji 28. 1. 2015)
20. Regionalni razvojni program Gorenjske 2014-2020, RRA Gorenjske, BSC, poslovno podporni center, d. o. o., Kranj, sprejet na 9. seji Razvojnega sveta gorenjske regije in na 2. seji Sveta gorenjske regije 3. 6. 2015
21. Smernice za pripravo Celostne prometne strategije.
22. Strategija prostorskega razvoja Republike Slovenije
23. Strategija razvoja turizma v Mestni občini Kranj 2020 (sprejeta na 4. redni seji Sveta MOK, 18. 2. 2015)
24. Strategija razvoja turizma v Mestni občini Kranj 2020, K&Z, Svetovanje za razvoj, d. o. o., 2014-2015
25. Šport v številkah, pregled športa v Republiki Sloveniji v obdobju od leta 2009 do 2013, št. 1/2014, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod za šport RS Planica, december 2014
26. Urbanistični načrt mesta Kranj, Občinski prostorski načrt Mestne občine Kranj, RRD Regijska razvojna družba, d. o. o., Domžale, št. 09/09, obdobje izdelave 2008-2009
27. Uredba (EU) št. 1301/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in o posebnih določbah glede cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1080/2006
28. Uredba (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006